

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ÜNİVERSİTELİ GENÇLERDE ÖFKE VE
SALDIRGANLIK DAVRANIŞININ BORDERLINE
KİŞİLİK YAPILANDIRILMASIYLA İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Fatma IRMAK

Danışman
Dr.Öğr.Üyesi İshak SAYĞILI

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Fatma IRMAK

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Üniversiteli Gençlerde Öfke ve Saldırganlık Davranışının
Borderline Kişilik Yapılandırılmasıyla İlişkisi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 17.02.2021

Sayfa Sayısı : 92

Tez : Dr. Öğr. Üyesi İshak SAYĞILI

Danışmanları

Dizin Terimleri : Saldırganlık, Öfke, Borderline Kişilik Bozukluğu

Türkçe Özet : Bu çalışmanın amacı Saldırganlık ve öfke kontrol davranışının üniversiteli gençlerde borderline kişilik yapılandırmasıyla ilişkisini incelemek ve buna bağlı olarak sosyo-demografik bazı özelliklerin çalışmanın değişkenleriyle ilişkisi araştırılması amaçlanmıştır.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Fatma IRMAK

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

ÜNİVERSİTELİ GENÇLERDE ÖFKE VE
SALDIRGANLIK DAVRANIŞININ BORDERLINE
KİŞİLİK YAPILANDIRILMASIYLA İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Fatma IRMAK

Danışman
Dr.Öğr.Üyesi İshak SAYĞILI

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Fatma IRMAK

.../.../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Fatma IRMAK'ın "Üniversiteli Gençlerde Öfke ve Saldırganlık Davranışının Borderline Kişilik Yapılandırılmasıyla İlişkisi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Klinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi İshak SAYĞILI

(Danışman)

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Erkal ERZİNCAN

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada, borderline kişilik özelliklerinin genç erişkinlerdeki öfke ve saldırganlık davranışıyla ilişkisini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmadaki katılımcılar sürekli öfke ve öfke tarzı ölçeği, saldırganlık ölçeği ve borderline kişilik envanterine uygulanan 100 üniversiteli gençlerden oluşmaktadır. Ayrıca, katılımcılara kişisel bilgi formu verilmiştir. Öfke ve saldırganlık davranışının borderline kişilik yapılandırmasıyla ilişkisini ölçmek için pearson ve sperman korelasyon kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda; sürekli öfke ve öfke ifade tarzları (sürekli öfke, öfke içe, öfke dışı) ve saldırganlık envanterinin alt değişkenleriyle yüksek derecede anlamlı olan katılımcıların borderline kişilik yapılandırması oranında yüksek olduğu, sürekli öfke ve öfke ifade tarzının alt değişkeni olan öfke kontrol düzeyi yüksek çıkan katılımcıların saldırganlık envanterinin alt değişkeni ve borderline kişilik yapılandırmasıyla ilişkisi anlamlı oranda daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağımsız örneklem t testi yöntemiyle borderline kişilik envanterinin fiziksel saldırganlık envanteri ve sürekli öfke- öfke tarz ve saldırganlık ölçeğinin alt değişkenlerle ilişkilendirilmesine bakılmıştır.

Yapılan bu araştırma ile bordeline kişilik bozukluğu çalışan akademisyen ve terapistlerin öfke ve saldırganlık düzeylerinin Borderline Kişilik Bozukluğuyla bağlantılı olabileceğini düşünmelerine ve terapilerde yararlı olabilecek tavsiyelerde bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Borderline kişilik bozukluğu, öfke ve saldırganlık.

SUMMARY

In this study, it was aimed to investigate the relationship between borderline personality traits and anger and aggression behavior in young adults. Participants in the study consisted of 100 university students who were applied to the trait anger and anger style scale, aggression scale and borderline personality inventory. To determine whether the sample has BPD or not, Ömer Aydemir et al. The Borderline Personality Disorder Inventory, which was adapted to Turkish by Turkish Anger, was used to determine the anger styles, and the Trait Anger-Anger Style Scale, whose reliability validity study was conducted by Özer (1994).

In addition, a personal information form was given to the participants. Pearson and Sperman correlation was used to measure the relationship between anger and aggression behavior with borderline personality configuration.

As a result of the analysis made; The participants' borderline personality structuring rate, which is highly significant with the sub-variables of trait anger and anger expression styles (trait anger, anger in, anger out) and aggression inventory, was found to be high, and the aggression inventory of the participants with a high level of anger control, which is the sub-variable of trait anger and anger expression style. It was concluded that its relation with the sub variable and borderline personality configuration was significantly lower. The comparison of the borderline personality inventory with the physical aggression inventory and trait anger-anger style and aggression scale with the sub-variables was examined using the independent sample t-test method.

With this study, academicians and therapists working with bordered personality disorder thought that their anger and aggression levels might be related to Borderline Personality Disorder and made suggestions that could be useful in therapies.

Keywords: Borderline personality disorder, anger and anger persistence.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
EKLER LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
1.3. Hipotezler	3
1.4. Araştırmanın Amacı	3
1.5. Araştırmanın Önemi	3

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Borderline Kişilik Bozukluğu.....	5
2.1.1. ‘’ Borderline’’ Kavramının Tarihsel Gelişimi	7
2.1.2. Etiyoloji.....	9
2.1.2.1. Gelişimsel Dönem Etkenler	9
2.1.2.2. Çocukluk Dönemi Travmaları	10
2.1.2.3. Genetik Faktörler.....	10
2.1.3. Tanı ve Klinik Özellikler	11
2.2. Kuramlara Göre Borderline Kişilik Bozukluğu	12
2.2.1. Mahler’in Ayrılma/ Birleşme Kuramı	12
2.2.2. Kernberg’in Nesne İlişkileri Kuramı.....	14

2.2.3. Masterson Borderline Kişilik kuram.....	15
2.3. Öfke.....	16
2.3.1. Öfkenin Fizyolojisi.....	17
2.3.2 Öfkenin Boyutları	18
2.3.2.1 Fizyolojik Boyutu.....	18
2.3.2.2 Bilişsel ve Sosyal Boyutu.....	18
2.3.2.3 Davranışsal Boyutu	19
2.3. Öfke ile İlgili Kuramlar.....	19
2.3.3.1 Psikanalitik Kuram	19
2.3.3.2 Bilişsel Davranışçı Kuram	20
2.3.3.3 Akılcı Duygusal Davranışçı Kuram.....	20
2.4. Saldırganlık.....	21
2.4.1 Saldırganlıkla İlgili Kuramlar	22
2.4.1.1 Psikanalitik kuram	22
2.4.1.2 Etolojik kuram	23
2.4.1.3 Biyolojik Kuram.....	23
2.4.1.4 Sosyal öğrenme Kuramı	23
2.4.1.5 Engellenme Kuramı	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem.....	26
3.2. Araştırmanın Tipi	26
3.3. Araştırmanın Hipotezi.....	26
3.3.1. Sosyodemografik Veri Formu.....	27
3.3.2. Borderline Kişilik Envanteri	27
3.3.3. Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği	27
3.3.4. Saldırganlık Ölçeği.....	28

3.4.Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	29
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

2.1.Araştırmanın Bulguları	30
2.2.Öfke, Saldırganlık ve Borderline Kişilik Yapılandırmasının Sosyodemografik Değişkenler Üzerinden İncelenmesi	34
2.3.Borderline Kişilik Envanterinin sürekli öfke- öfke tarz ve Saldırganlık Ölçeğiyle İlişkisi	40
2.4.Borderline Kişilik Envanterinin Saldırganlık Envanteri Ve Sürekli Öfke ve Öfke Ölçeğinin Alt Değişkenleriyle Karşılaştırılması ve İncelenmesi	45
TARTIŞMA	48
ÖNERİLER	55
KAYNAKÇA	56

KISALTMALAR

BKB	:	Borderline Kişilik Bozukluğu
SÖÖTÖ	:	Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği
SÖ	:	Saldırganlık Ölçeği
DSM-V	:	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders V
APA	:	American Psychiatric Association

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Nevrotik, sınır ve psikotik örgütlenme için kimlik bütünleşmesi, savunma mekanizmaları ve gerçeği değerlendirme yetisinin özellikleri (Kernberg, 1975).....	8
Tablo 2: Araştırmaya Katılan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı.....	34
Tablo 3: Sosyodemografik Değişkenlerin Ortalaması	36
Tablo 4: Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı, Saldırganlık ve Borderline Kişilik Envanterinin Normallik Dağılımı.....	37
Tablo 5: Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi.....	37
Tablo 6: Saldırganlık Ölçeğinin Güvenilirlik Bulguları	38
Tablo 7: Borderline kişilik Özelliğinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Testleri	39
Tablo 8: Sürekli öfke ve Öfke Tarzı Ölçeğinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Testleri	40
Tablo 9: Saldırganlık Envanterinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Testleri	42
Tablo 10: Borderline Kişilik Özelliğinin Sürekli Öfke Ve Öfke Tarz Ve Saldırganlık Ölçeğiyle İlişkisi	43
Tablo 11: Borderline Kişilik Envanterinin Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ve Saldırganlık Ölçeğinin Alt Değişkenleriyle İlişkisi	44
Tablo 12: Saldırganlık Envanterinin Alt Değişkenlerinin Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Ölçeğinin Alt Değişkenleriyle İlişkisi	45
Tablo 13: Borderline Kişilik Envanterinin Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ve Saldırganlık Ölçeğinin Alt Değişkenleriyle İlişkisi	48

EKLER LİSTESİ

- Ek I:** Kişisel Bilgi Formu
- Ek II:** Borderline Kişilik Bozukluğu Envanteri
- Ek III:** Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)
- Ek IV:** Saldırganlık Ölçeği (SÖ)

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı öfke ve saldırganlık davranışı olan üniversite öğrencilerinin borderline kişilik yapılandırmasıyla ilişkisinin incelemesidir.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim, sonsuz sevgileriyle hep yanımda olan çok değerli AİLEM'e çok teşekkür ederim.

Tez süresi boyunca bilgi ve donanımıyla desteğini esirmeyen tez danışmanım; Sayın Dr.Öğr.Üyesi İSHAK SAYĞILI teşekkür ederim.

Araştırmanın veri toplama süresince İstanbul Gelişim Üniversitesi öğrencilerini teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

Borderline kişilik bozukluğu son dönemlerde ilgi çeken bir konu haline gelerek, üzerinde yapılan çalışmalarda giderek bir artış olmuştur. İlk olarak 1930'lu yıllarda nevroz ve psikoz arası boşluğu karşılayan "sınır" kavramı adı altında klinik psikoloji literatüründe yerini almaya başlamıştır (Stern, 1938, s.467). Daha sonraki yıllarda psikanalitik alanda artan katkılarla beraber kişiler arası iletişimde tutarsızlık , ayrılık kaygısı, duyguların düzenlenmesinde zorluklar, boşluk hissi, kronik disfori, depresyon, dürtüsellik , intihar ve kendine zarar verici davranışların tekrarıyla birlikte kişide, ciddi işlev kaybına yol açan psikolojik bir bozukluk olarak ifade edilen bir hastalık tanımı haline gelmiştir (Phofl vd., 2009, s.283). Borderline kişilik bozukluğunda, ayakta tedavi gören hastalar %11'ini, oluştururken yatarak tedavi gören hastalar ise %19'unu oluşturmaktadır. Hastalık erken erişkinlik dönemlerinde görülmekle beraber ileriki yıllarda görülme olasılığı azalabilmektedir (Widiger vd., 1989, s.8-24)

Borderline kişilik bozukluğunun komorbid yapısıyla ilgili literatürde çalışmalar artarken, önemli tanı ölçütleri arasında olan öfke ve saldırganlık davranışı üzerinde kısıtlılık olduğu görülmektedir. Tedavi ve tanı sürecinde önemli bir etkiye sahip olan öfke ve saldırganlık davranışının anlaşılması hasta için büyük bir önem taşımaktadır. Sauer-Zavala ve arkadaşlarının (2013), depresif ve öfke ruminasyonun borderline kişilik özellikleriyle ilişkisini inceledikleri çalışmada, öfke ruminasyonun depresif ruminasyona göre borderline kişilik özellikleriyle daha güçlü bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Borderline kişilik özelliklerinin öfkeyle ilişkisini belirlemek tanı ve terapi süreci için büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü, öfke, istenmeyen bir durum karşısında verilen doğal bir reaksiyon olmakla birlikte, kontrol edilemediği takdirde kişiye zarar veren, kişinin ruh sağlığını olumsuz yönde etkiler oluşturabilecek tepkisel bir duygudur (Türkçapar ve Işık, 2009, s.46) Saldırganlık ise, kişilik özelliklerine bağlı gelişen , bilinçli olarak birine zarar verme davranışı olarak tanımlanmakla birlikte borderline kişilik bozukluğu tanısında sık karşılaşılan semptomlardandır.

Buna bağlı olarak, Lieb ve arkadaşlarının (2004), yapmış oldukları çalışmada, dürtüsel saldırganlığın borderline kişilik bozukluğunun en sık rastlanan belirtileri arasında olduğunu, ancak ayırıcı tanı olarak kendine zarar verme, stabil olmayan kişiler arası iletişim ve dürtüsellik tanı koymada aranan diğer özellikler olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmada İstanbul Gelişim Üniversitesinde okuyan öfke ve saldırganlık davranışının 18 – 28 yaş aralığındaki genç erişkinlerde borderline kişilik özellikleri üzerindeki etkisinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda öfke ve saldırganlık davranışının

borderline kişilik özellikleri üzerindeki etkisinin anlaşılmasına yardımcı olabilmek, koruyucu, önleyici ve tedavi edici yaklaşımlar geliştirmeye yönelik bilgilere ulaşmak hedeflenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi

Öfke ve saldırganlık davranışı görülen İstanbul Gelişim Üniversitesi öğrencilerinde borderline kişilik yapılandırması değerlerinde anlamlı bir ilişki var mıdır ?

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Gençlerdeki öfke ve saldırganlık davranışı ile borderline kişilik özelliklerinde anlamlı bir ilişki var mıdır ?

2. Öfke, saldırganlık ve borderline kişilik özellikleri ile sosyodemografik değişkenler üzerinde anlamlı bir ilişki var mıdır ?

1.3. Hipotezler

1. Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği ve Saldırganlık Envanteri puanları yüksek ile Bordeline Kişilik Envanteri puanları arasında ilişki vardır .

2. Bordeline Kişilik Envanteri puanları yüksek olan katılımcıların Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği ve Saldırganlık Envanteri puanları Bordeline Kişilik Envanterinden düşük puan alan katılımcılardan daha yüksektir

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; İstanbul Gelişim Üniversitesinde öfke ve saldırganlık davranışının borderline kişilik yapılandırmasıyla ilişkisi araştırılması amaçlanmıştır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde ve dünyada insanların bir çoğunda görülen öfke kontrol sorunu ile ilgili literatürde birçok araştırma yapıldığı tespit edilmiştir. Ancak, öfke kontrol ve saldırgan davranışı bulunan kişilerin borderline kişilik yapılandırmasıyla ilişkisini inceleyen kısıtlı çalışmalar vardır. Çalışmanın, bu yöndeki eksikliği gidermesi ve yardımcı olması ile birlikte, literatürde eksik olan bu açığı gidermesi beklenilmektedir.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Araştırma, pandemi dönemine denk gelmesinden dolayı katılımcı sayısının az olmasıyla sınırlı olması.
2. Araştırma, örneklemin psikoloji öğrencileriyle sınırlı olması.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Borderline Kişilik Bozukluğu

Borderline kişilik bozukluğu ilk olarak 1930 yıllarda nevroz ve psikoz arasındaki kavramı ifade etmek için "Borderline" yani "sınırdan geçen" anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Stern, 1938, s.467-489). Günümüzde giderek artan çalışmaların katkısıyla kişiler arası iletişimde tutarsızlık, benlik algısında bozukluk, sık değişen duygu durum, öfke, saldırganlık ve belirgin bir şekilde dürtüsellik hakim olduğu psikolojik bir rahatsızlık olarak kabul edilmektedir (Hopwood vd., 2012). BPD'LI bireyler duygulanım regülasyonu, dürtü kontrolü, kişilerarası ilişkiler gibi konularda ciddi zorlanmalar yaşamaktadırlar. Yaşanılan bu zorluklarla beraber duygusal düzensizlik, dürtüsel saldırganlık, tekrarlanan kendine zarar verme davranışı ve kronik intihar eğilimleri borderline kişilik bozukluğunun sık görülen klinik belirtilerdir (Lieb vd., 2004, s.453-461).

Borderline kişilik bozukluğuna sahip kişiler çevreleriyle **dengesiz ilişkiler** kurabilmektedir. *Kararsız, yoğun ilişkiler* içerisinde oldukları bu kişiyi aşırı idealleştirebilmektedirler. İlişkilerinin başında o kişiyle çok vakit geçirme isteği duymakla birlikte, aşırı yüceltme ve özen gösterme eğilimindedirler. Bir süre boyunca iyi kabul ettikleri bu kişileri hızlı bir şekilde kötüleyebilir ve değersizleştirerek sürekli onları anlamadıklarından yakınlıkla sağlıklı olmayan ilişkiler kurabilmektedirler (Gunderson, 1984, s.29-69).

Borderline kişilik bozukluğu kişinin dengeli ilişki kurma becerisini olumsuz etkilemekle birlikte, yakınlarının ve çevrelerindeki kişilerin onları **terk edeceği** düşüncesinden sakınmak için uygun olmayan davranışlara yöneltmektedir. Ayrılık korkusunun yarattığı kaygı, benlik algısı, duygu ve düşüncelerinde ciddi hasarlara yol açmaktadır. Gerçek bir ayrılık durumuyla karşılaşma durumunda olmasalar da yada yaptıkları planlarda değişiklikler olduğunda bile, yoğun bir şekilde bırakılma korkusu yaşamaktadırlar. Hissedilen bu korkunun neticesinde, öfke ve şiddete başvurabilmektedirler (Gunderson, 1984, s.29-69). **Terk edilme duygusu**, kendilerinin 'kötü' bir kişi olduğu düşünmelerine yol açabilmekte ve bunun neticesinde bırakıp gidilmelerine engel olmak için intihar girişimleri bu hastalıkta sık rastlanan bir durumdur. Diğer yandan, engel olunamayan **boşluk hissi** dengeli ilişki kurmalarını güçleştirmekle birlikte yalnızlık ve umutsuzluk duygularını beraberinde getirmektedir. Bu duyguların her biri olumsuz benlik algısını ve düşük öz saygıyı yansıtmaktadır (Klonsky, 2008, s.425).

Borderline kişilik bozukluğu tespit edilen bireylerde **duygusal ve davranışsal dengesizlik** hakimdir. Borderline kişilik bozukluğu görülen kişiler duygusal fenotip açısından kararsızlardır. Ayrıca, depresyon, anksiyete veya öfke gibi disforik duygulara eğilim göstermektedirler. Uygunsuz öfke patlamaları zarar görme riskini de beraberinde getirmekle birlikte, fiziksel saldırganlık gibi davranış sorunlarına dönüşebilmektedir (Lieb, 2004, s.459). Kernberg (1967), borderline kişilik organizasyonunda değindiği bu dengesizliği ‘‘kimlik bozukluğu’’ olarak adlandırmıştır. Yaşanılan bu kimlik karmaşası erken dönem bağlanma stiliyle ilişkili olup, ilk olarak DSM 3 te yer almıştır. Kernberg’in (1967) yılında yapmış olduğu çalışmada, borderline kişilik bozukluğu patolojisinde aşırı öfke bebeklik dönemindeki aşırı hayal kırıklığı yada yoğun ilgiden kaynaklanıyordu. Erken dönemde oluşmaya başlayan bu duygunun, klinik öykünün alınmasıyla yada karşı koyduğu hislere karşı oluşan davranışı bıraktığında ortaya çıktığı görülmektedir (Kerberg, 1967, s.648).

Dürtüselliğin çok yoğun bir şekilde hakim olduğu bu hastalık grubunda, çoğunlukla davranışlarının sonucunu planlamadan hareket etmektedirler. BPD'deki dürtüsellik, olumsuz duygusal durumlarda ortaya çıkmaktadır. BPD'li bireyler olumsuz durumlarda başa çıkabilmek için dürtüsel para harcama, ayırım gözetmeyen cinsel ilişkiler, madde kötüye kullanımı, pervasız araba sürüşü, tıknırcasına yeme, kendine zarar verme ve tekrarlayan intihar girişimleri gibi davranışlara yönelmektedirler(Lieb, 2004, s.461). Kendilerine zarar verme davranışı, hayatlarındaki kişiler tarafından olumsuz davranışları neticesinde bırakılma, terk edilme yada uyarıldıklarında bu kişilere gözdağı vermek için yenileyen dürtüsel bir eylemdi (Ebrinç, 2009, s.7).

Gelişimsel dönemde yaşanan olumsuzluklar intihar riskini arttırmaktadır. Zanarini (2000), Borderline kişilik bozukluğunda intihar davranışı görülen yetişkin hastalarda % 40 ile % 76'sı çocuklukta cinsel istismar öyküsü olduğunu; % 25 ile % 73'ü çocuklukta fiziksel istismara maruz bırakıldıklarını Klinik ortamlardan elde ettiği sonuçlardan ulaşımıştır (Zanarini, 2000, s.294).

2.1.1. ‘ Borderline’ Kavramının Tarihsel Gelişimi

Sınır kavramı ilk olarak psikoloji dünyasına Stern (1938), tarafından “sınırdaki” terimi taraf çabuk öfkelenme, depresyon, kaygı, yansıtma, muhakeme ve empati gibi becerilerinde nevroz ve psikoz arası düzeydeki eksikliği tanımlamak için kullanmıştır.

Zilborg (1941), şizofreni tanısını çoğunlukta karşılamayan, normal görünüşte ama kişiler arası iletişimde tutarsızlık , bir işi devam ettirmede çekilen zorluk ve gerçek olmayan düşüncelere eğilimlik gösteren kişilerin hastaneye yatışı gerektirmeyecek durumlar için kullanılan ‘ambulator şizofreni’ olarak tanımlamıştır.

Deutch (1942), bu hastalık grubunu tanımlarken bireyin narsistik özdeşmeleri tanımlamak için kurduğu ‘miş gibi’ kavramını kullanmaya başlamıştır. Davranışlarını ifade ederken çevresindeki kişilere göre hareket eden, duygularını ifade etmekte zorluk çeken ve süre giden boşluk hissi gibi özelliklerden oluşan kişilerdir. Ayrıca nesne ilişkileri fakirliği ve pasif saldırganlık diğer öne çıkan özellikleridir.

Schmideberg (1947), rutin yaşam düzenini kaldıramama, sosyal kurallara uyum sağlayamama, sosyal ilişkilerinin de dengesizlik ve duygu durum düzensizliği gibi özellikleri ‘kişilik patolojisi’ olarak tanımlamıştır.

Hoch ve polatin (1949), nevroz özellikleri görülen bu hastalık grubunu tanımlamak için ‘psödo nevroz’ kavramını kullanmıştır.

Knight (1953), çalışmalarında egonun işlevlerindeki problemlere odaklanarak ‘sınır durumları’ olarak yer alan özellikler şunlardı;

- a. İkincil süreç düşüncesi
- b. Çevreye uyumda gerçekçi planlama
- c. İlkel, bilinçdışı itkilere karşı savunma mekanizmaları
- d. Nesne ilişkilerinin sürdürülmesi

Ketty ve arkadaşları (1968), borderline kişilik bozukluğunu psikotik sınır grubu, merkez sınır grubu, mış gibi grubu ve nevroz grubu olarak ayırarak sistematik bir araştırma yapan ilk kişidir.

Kernberg (1968), yıllardan itibaren borderline kişilik bozukluğunu üzerine çalışarak ‘sınır kişilik örgütlenmesi’ terimini kullanarak içselleştirilmiş nesne kendilik tasarımların önemi üzerine yoğunlaşmıştır.

Kernberg (1968), ruhsal yapıda ortaya çıkabilecek patolojik bozuklukları nevroz, sınır ve psikotik olmak üzere 3 grupta ayırmıştır. kişinin kimlik bütünleşmesi, gerçeği değerlendirme

ve savunma mekanizmaları baz alarak ayırıcı tanı kriterleri oluşturmuştur. Nevrotik örgütlenmede gerçekliği değerlendirme net ve kimlik bütünleşmiştir. Sınır örgütlenmesinde kişi kendini ve nesneye ayırabiliyorken, psikotik örgütlenme içindeki hastan bunu ayırt edemez. Sınır ve nevrotik örgütlenmelerde bölme ve ona yardımcı diğer ilkel savunma mekanizmaları devreye girer. Psikotik örgütlenmede amaç ise kişinin dağılmasını önlemektir.

Tablo 1. Nevrotik, sınır ve psikotik örgütlenme için kimlik bütünleşmesi, savunma mekanizmaları ve gerçeği değerlendirme yetisinin özellikleri (Kernberg, 1975).

Grup	Kimlik Bütünleşmesi	Savunma Mekanizmaları	Gerçeği Değerlendirme
Nevrotik	Tam	Üst Düzey	Tam
Sınır	Kimlik Dağınıklığı	İlkel	Korunmuş
Psikotik	Yok	Alt Düzey	Bozuk

Kernberg (1975), kimlik dağılımını kendilik ve nesne tasarımlarının bütünleşmesinde yaşanan güçsüzlükten kaynaklı olarak tanımlamıştır. Kendilik ve nesne tasarımlarının bütünleşmemesi, kişinin kendilik algısı, davranışlarında dengesizlik ve tutarsızlık oluşturmaktadır. Gelişim döneminde yaşanan dengesiz ve tutarsız ilişkiler yada aşırı ilgiden kaynaklı kendilik ve diğeri kavramı bir birinden ayrı şekillenmiştir. Kimlik dağınıklığından dolayı birey dış dünyayı kendilik ve diğerleri arasındaki bağlantı sağlayamadığından duygusal, düşünsel ve davranışsal boyuttan tutarlı bir ilişki kuramaz. Kimlik karmaşası olan bireyler şiddetli duygu geçişleri, uç boyutta davranışlar, tutarsız ilişkiler ve empati yoksunluğu yaşanmaktadır. Ayrıca bu duygulara eşlik eden boşluk ve değersizlik hissi yoğun bir şekilde yaşanmaktadır.

Nevrotik örgütlenmede birey savunma mekanizmasını devreye sokarak bastırma ve bastırma mekanizmalarından yararlanır, sınır örgütlenmede ise savunma mekanizması olarak bölme, ve diğer yardımcı mekanizmalar ; ilkel yüceleştirme, yansıtmanın türleri, ilkel, tüm güçlülük ve değersizleştirme devreye girmektedir. Sınır kişilik örgütlenmesini psikotik örgütlenmeden ayıran gerçeği değerlendirmeyi sağlayan ego fonksiyonudur. Borderline kişilik bozukluğunda gerçeği değerlendirme ve düşünme yetisinde bozulma ,sanrı ve halüsinasyonlar

görülebilmektedir. Aşırı stres durumunda paronoid dönemler geçici süreliğini yaşanabilmektedir (Kernberg, 1999).

Gunderson (1975), borderline kişilik bozukluğunu tanımlarken psikanalitik temellerin aksine yapmış olduğu klinik çalışmalar doğrultusunda betimleyici temellere dayandırmıştır. Bu doğrultuda hastalardan edindiği gözlemler neticesinde borderline kişilik bozukluğunun kişiler arası iletişimde problemler, tekrarlayan intihar girişimleri, kararsız kimlik duygusu, olumsuz duygular, psikotik yaşantılar, dürtüsellik ve başarısızlar gibi tanı kriterleri oluşturmuştur.

2.1.2. Etiyoloji

Borderline kişilik bozukluğu etiyolojisi literatürde yerini almaya başladığından itibaren bir çok sav ortaya çıkmıştır. Bunlardan en çok üzerinde durulan nesne ilişkileri ve erken dönem bağlanma ilişkileri olmuştur. Borderline kişilik bozukluğu etiyolojisinde en çok üzerinde durulan konular nesne ilişkileri ve erken dönem bağlanma stilleri olsa da genetik, çevresel ve sosyal ilişkiler gibi bir çok etken borderline kişilik bozukluğu etiyolojisi için önem taşımaktadır.

2.1.2.1. Gelişimsel Dönem Etkenler

Nesne ilişkileri kuramında borderline kişilik bozukluğu, erken dönem bağlanma sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasına bağlı olarak ortaya çıkan gelişimsel bir bozukluktur(Frank ve Paris, 1981, s.1031-1034). Bu süreçte ihmaller, ihtiyaçların karşılanmaması, bakım veren kişinin tutarsızlığı ve aile kaynaklı yaşanan travmalar kişinin anksiyöz , bağımlı, değişime açık olmayan kişilik tutumlarına yol açtığı düşünülmüştür.

Kernberg (1967), gelişim dönemlerini nesne ilişkili kuramlarında, bu dönemlerde yaşanan takılma ve gerileme kişinin kendilik algısında yaşadığı problemleri erişkinlik döneminde patolojik sorunlar şeklinde yansıtabileceğini ileri sürmüştür. Nesne ilişkileri teorisi ne göre, çocuk gelişim göstermeye başladıkça, duygusal ihtiyaçları değişmeye başlamaktadır, Duygusal ve nöropsikolojik gelişimine bağlı olarak genel bir çeşit bilişsel öğrenme yetkinliğine yükselir. Buna karşın, çocuk aynı zamanda daha yüksek duygusal yoğunluk tecrübeleri yaşar. Bunlar çoğunlukla ihtiyaç, veya haz duygusuna bağlı talep ya da korktuğu bir durumdan kaçınma gibi isteklerdir. Anne tarafından karşılanan ihtiyaç tatminiyet duygusu yaratırken, anne tarafından ne sebeple olursa olsun karşılanmayan ihtiyaçlar acı ve engellenmenin tipik bir deneyimidir. Yoğun haz döneminde karşılanmayan ihtiyaçlar, nesnelere yönelik keskin iyi ve kötü kavramlarının oluşmasına sebebiyet vermektedir. Gelişimsel sürecin bir parçası olan bu durumun sağlıklı bir şekilde geçirilmesi kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyerek, psikolojik yönde sağlıklı bir zemin oluşturmaktadır.

Paris (1998), gelişim döneminde olumsuz davranışlara maruz bırakılan çocukların yetişkinlik döneminin psikopatolojik açıdan olumsuz etkilendiğini ileri sürmüştür.

Erken dönem yaşantılarının çocuğun gelecekteki davranışını büyük ölçüde şekillendirmesi, bireyin yetişkinlik döneminde ki psikolojik yeterliliğine yön verdiği için büyük önem taşımaktadır. Frank ve Paris (1981) yapmış olduğu diğer bir çalışmada, nevroz ve borderline kişilik bozukluğu tanısı almış kişilerin oluşturduğu bir grup ile sağlıklı kişilerin oluşturduğu kontrol grubuyla yapmış oldukları çalışmada nevroz ve borderline hastaların babalarında kabulleniciliğin ve onayın düşük ve ilgisizliğinde yüksek olduğu tespit etmişlerdir.

2.1.2.2. Çocukluk Dönemi Travmaları

Son dönemde yapılan araştırmalarda borderline kişilik bozukluğu nedenleri arasında çocukluk dönemi travmalarının önemli bir paya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmalar 1990 yıllar sonrasında artarak borderline kişilik bozukluğu tanısı alan kişilerin çocukluk dönemi cinsel istismar öyküsü üzerinde durulmuştur. borderline kişilik bozukluğu tanısı alan kişilerin çocukluk dönemi istismarın yüksek oranda olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca, bağlanma figürü tarafından cinsel istismara maruz kalan kişilerde borderline kişilik bozukluğuna yatkınlığı arttırarak travmanın boyutunu derinleştirmektedir (Derin ve Öztürk, 2018, s.36).

Yapılan diğer çalışmalarda, BKB hastaların çocuk dönemlerinde aileleri tarafından cinsel, fiziksel ve sözel şiddete maruz bırakıldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Tackett vd., 19939. Bu doğrultuda Herman ve arkadaşlarının (1989), BKB bozukluğu üzerine yapmış oldukları çalışmada, cinsel istismarın %68, fiziksel istismarın %71 ve ev içi probleme maruz kalanların oranının %62 olduğu tespit edilmiştir. Laporte ve Guttman (2001) , borderline kişilik bozukluğunun aile içi istismar üzerine yapmış oldukları çalışmalarında, katılımcıların tamamının kadın olduğu çalışmada aile içi cinsel, fiziksel ve sözel şiddetin araştırması amaçlanmıştır. Çalışmaların neticesinde, border hastaların anoreksik hastalara kıyasla aile içi fiziksel, cinsel sözlü tacize maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.2.3. Genetik Faktörler

Kişilik bozukluğunun genetik etkisi üzerine yapılan en kapsamlı çalışmada 1500 ikiz katılımcı kullanılarak kişilik bozukluğunun genetik etkisi değerlendirilmiştir. Elde edile bulgular neticesinde tek yumurta ikizlerinde kişilik bozukluğunun görülme riski çift yumurta ikizlerine göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sadock ve Sadock, 2005, s.940). Aile öyküleri alınan bordeline kişilik bozukluğu hastalarında genetik geçiş borderline kişilik bozukluğu riskini % 40 arttırmaktadır. Borderline kişilik bozukluğu üzerine yapılan diğer geniş

çaplı çalışmada, BKB tanısı alan 1000 kişide hücre yapışması veya miyelinlenme gibi sinirsel işlemenin temel özellikleri üzerinde etkileri olan DPYD (dihidropirimidin dehidrojenaz), PKP4 (plakophilin 4) ve SERINC5 (serin birleştirici 5) genleriyle ilişkili bulunmuştur (Brown vd., 1982, s.745).

Wilson ve ark (2009), yapmış oldukları çalışmada TPHi bağlı serotonerjik gen bozukluğunun borderline kişilik bozukluğu olasılığını arttırmakta olduğu ve çocukluk çağı istismarıyla da ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

2.1.3. Tanı ve Klinik Özellikler

Kişilik, erken çocukluk döneminde zemini atılmakla birlikte, ergenlik döneminde gelişimini sürdürmeye devam etmektedir. Bu yüzden, bazı klinikçiler bu dönemleri gelişim sürecinin devamı olarak görmesi ve borderline kişilik bozukluğunda karşılaşılan duygu durum ve dürtü kontrol zorluğu ergenlik döneminin bir parçası olarak görüldüğünden bu dönemde teşhis koymanın doğru olmadığı kanısındadırlar. Ayrıca, ergenlik döneminde konulan teşhisin yetişkinlik döneminde tanı kriterlerini karşılamadığı kanısında olunan bir çok hasta olduğu düşünülmektedir. Fakat, BKB yetişkinlik döneminde birden ortaya çıkabilecek derecede stabilize gösteren bir hastalık değildir. BKB ve ergenlik dönemindeki bu ortak kriterlerin olası erken tedaviyi ertelemektedir (Kutlu, 2018, s.17).

Kişilik bozuklukları arasında Anti sosyal kişilik bozukluğu tanısı 18 yaş öncesi konulmamaktadır. Çünkü, 18 yaş öncesi bu tanı kriterlerini karşılayan hastalık davranım bozukluğu olarak adlandırılmaktadır. Horwood ve ark (2011) yapmış oldukları çalışmada, yetişkin ve çocuklarda borderline kişilik bozukluğu tanı kriterleri karşılaştırıldığında, çocuklarda duygu durum hakimken, yetişkinlerde Borderline kişilik özelliğinin en baskın tutumları, duygu durumunda değişkenlik, davranışlarda tutarsızlık, kendine zarar verme ve öfke kontrol güçlüğüdür . Border kişilerde süre giden duygu karmaşası en çok problem oluşturan unsurdur. Bu, karmaşık ruh halinin etkisiyle, duygusal olarak çökkünlük yada hissizlik davranışları tahmin edilemez ve dürtüsellik klinik olarak en sık karşılaşılan tanı ölçütlerindedir. Ancak, DSM-V ile çocuk ve ergenler için kişilik bozukluğu tanısı erişkinlerle aynı kriterlerle konulabileceğini ve ek olarak bu semptomların en az 1 sene olması gerektiği eklenerek literatürde yerini almıştır.

TANI KRİTERLERİ (DSM-5)

Aşağıdakilerden en az beşi ile belirli, erken erişkinlikte başlayan, kişilerarası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık;

1-Terk edilmekten kaçınmak için çılgınca çaba gösterme

2-Gözünde aşırı büyütme ve yerin dibine sokma uçları arasında giden, tutarsız ve gergin kişilerarası ilişkiler

3-Kimlik karmaşası

4-Kendine kötülüğü dokunacak en az iki dürtüsellik (para harcama, cinsellik, madde kötüye kullanımı, güvensiz araç kullanma vb)

5-Yineleyici intihar davranışları, girişimleri ya da göz korkutmalar

6-Duygulanımda tutarsızlık

7-Süreğen bir boşluk duygusu

8-Uygunsuz yoğun bir öfke, öfke denetiminde güçlük

9-Zorlanmayla ilişkili gelip geçici kuşkucu düşünceler ya da ağır çözülme belirtileri

2.2. Kuramlara Göre Borderline Kişilik Bozukluğu

2.2.1. Mahler'in Ayrılma/ Birleşme Kuramı

Mahler (1971), birleşme kuramı, erken çocukluk dönemi anneye ilişkisini inceleyerek yaptığı ayrışma birleşme kuramı literatüre önemli katkılar sağlamıştır. Mahler (1971), yapmış olduğu çalışmalar neticesinde olgunlaşmayı, çocuğun anneye olan simbiyotik ilişkiden bağımsızlaşması olarak tanımlamaktadır. Bu süreçte, birey sevgi ve saldırganlık ilişkisinden ziyade özerklik ve anneye olan simbiyotik ilişkiye geri dönme isteğine odaklanır. Ayrılma/birleşme döneminde çocuk büyümeyle birlikte azda olsa bağımsızlık kazanmaya başlamıştır. Bu durum çocuğun kozasından çıkmasının davranışsal yansımasıdır. Bu süreçte bebek, tamamıyla özerk olmadığı ama yavaş yavaş dış dünyaya yöneldiği dönemdir. Mahler (1971), bu süreci Dış dünyayla keşif içerisinde olan çocuk zamanla kendi beden sınırlarını ve beden kimliğinin ayrımını anlamaya başlar ve böylelikle çocuğun ilgisi artık kendi yapabildiklerine, yeteneklerine, keşfettiği dünyasına yöneliktir. İlginin kendisine yönelmesiyle çocuklarda narsisizm üst düzeydedir. Çocukta artan bu narsisizm sadece yeteneklerinin artmasıyla ilgili olmayıp, anneye olan ayrışmasına bağlıdır. Yetenekleri genişleyen çocuk bu heyecanını anneye paylaşma eğilimindedir. Bu durum anneden sevgi ve takdir görme eğilimine yönelme ve sürekli anneyi yakınında istememe durumu doğurmaktadır.

Bu dönemde, çocuk hem dünyasına genişletme heyecanı içerisinde olup özerkliğini arttırırken , bir yandan anneye olan bağıni koparacağı korkusuna kapılmaktadır. Bu ikilem çocuk için acı veri olduğundan anneye zaman geçirme ve memnu etmeye yönelmeye iterken

diğer yandan özerkliğini zedelediğini düşündürerek anneye öfke duymasına yöneltmektedir. Bu yüzden bu dönemde nesnenin kaybedilme korkusu, nesnenin sevgisinin kaybedilme korkusu ve kastrasyon anksiyetesi olarak 3 temel korku kavramı oluşmaktadır. Bu yüzden, annenin ne geri çekilmesi nede davranışlarında tutarsızlık olmaması gereklidir. Ayrıca, sağlıklı gelişimi açısından duygusal olarak çocuğu tatmin edici ve özerkliği konusunda yavaş yavaş desteklemelidir. Böylelikle, çocuğun narsistik duyguları ve olgunlaşma sürecinde edindiği büyüsel güçlerine olan yanlış inancının yerine, bireysel özerkleşme inancı alır (Mahler, 1971, s.403-424). Bunun akabinde çocuğun düşünce sistemi gelişmeye başlar. Böylelikli nesne sürekliliğini anlama dönemine geçilmiş olur. Ancak, bu dönemlere geçilmesi için çocuğun özerkleşme sürecinde, anneye olan ayrışmadan korkmasından dolayı oluşan yeniden yaklaşma krizinin çözülmesi gereklidir. Bu sürecin olumlu şekilde geçmesiyle nesne sürekliliği kavramı oluşmaya başlar. Ancak, burada önemli olan; bağlanma sürecinin olumlu geçmesi , yeniden yaklaşmaya has olan krizlerin azalması, anne kavramı oluşurken “iyi” ve “kötü” yönlerinin tek bir imgede birleşmesi ; böylelikle dengenin oluşması ve regresyona sebep olacak nedenlerde azalmayla birlikte annelik imajı açısından ulaşılabilir bir imge oluşturacağından nesne sürekliliği döneminin olumlu bir şekilde oluşmasını sağlayacaktır (Mahler, 1971, s.403-424).

Bu dönemde, bakım veren kişinin dengesiz, ulaşamaz ve travma örüntüleri oluşturacak şekilde davranması gelişimsel süreci zedeleyici etki oluşturacaktır. Ayrıca nesne imajlarında zedeleyici etki oluşturacağından, “iyi” ve “kötü” kavramlarını bütünleştirmeden uzaklaştıracaktır. Bu yüzden, “kötü”nün “iyi” üzerinde egemen olmasına engel olmak için ayrı tutulması gerekmektedir. Bunun sonucunda, kendilik ve nesne kavramı ilişkisinin bütünleşmesine engel oluşturmakla sonuçlanabilmektedir. Böylelikle ödipal kompleks sorunlarının çözümlenmesi zorlaşır. Bu nedenle, ergenlik döneminde narsistik yapılandırma oluşarak nevrotik semptomlara zemin sağlayarak borderline semptomları ortaya çıkarabilir (Mahler, 1971, s.403-424).

Nesne sürekliliği oluşurken, yeniden yaklaşma krizinin sağlıklı bir şekilde çözülmesi, kendilik ve öz saygı açısından önem taşıdığı için bu dönemde yaşanan krizin çözümlenememesi öz saygının pozitif doğrultuda gelişmesini azaltacaktır. İkinci bir ayrışma dönemi olarak adlandırılan ergenlik dönemi, birincil sevgi kaynağı olarak gördükleri anne ve babadan ayrılma sürecinde ailen dışından kişilerle bu sevgi ihtiyacının karşılanma sürecinden oluşmaktadır. Bu dönemde erken çocukluk döneminde aile tarafından oluşan tasarımların bırakılmasıyla oluşan acı veren duyguların yarattığı boşluklardır. Bu dönemde oluşan boşluğun ileri süreçlerde dengelenememesiyle borderline kişilik bozukluğu belirtileri ortaya çıkarabilmektedir (Mahler, 1971, s.403-424).

2.2.2. Kernberg'in Nesne İlişkileri Kuramı

Kernberg (1967), yapmış olduğu çalışmalarla borderline kişilik bozukluğu üzerine çalışmalar yaparak daha belirgin açıklamalar getirmiştir. Kernberg, psikotik örgütlenmenin nevrotik örgütlenmeye göre daha yoğun olduğu kişilerde "borderline kişilik örgütlenmesi" tanımını kullanmıştır. Ayrıca, diğer kişilik bozukluklarında da bu örgütlenmenin görülebileceğini belirtmiştir. Borderline kişilik yapılandırması nispeten nevrotik örgütlenmenin az, kimlik dağınıklığının yüksek, savunma düzeneklerin aktif, zayıf ego mekanizması ve gerçekliği değerlendirme yetisinde bozulmaların olduğu örgütlenme halidir. Kernberg'in (1967), borderline kişilik bozukluğu hakkında literatüre getirdiği bu tanım şuan borderline kişilik bozukluğu tanı kriterleriyle aynı olmayıp, kişilik patolojisi bütünüyle ele alan geniş bir değerlendirmedir.

Kernberg (1967), borderline kişilik örgütlenmesini mizaç, çevre ve ailenin etkisiyle şekillenerek yoğun saldırganlığa dönüştüğünü belirtmiştir. Bu saldırganlık halinin iyi içsel nesnelere etkilemesini engellemeye çalışarak, olumlu ve olumsuz kendiliğin nesnelere bütünlüğüne izin vermemektedir. Bu zıt duyguların bütünlüğüne olumsuzluklardan dolayı psikolojik gelişimde aksama ve bu hataların tekrarlanma olasılığını arttırması temel problem olarak algılanması gerektiğini vurgulamıştır. Kernberg (1967), yapmış olduğu çalışmalardan yola çıkarak kişilik bozukluğuna nevrotik, borderline ve psikotik olmak üzere üç tür sınıflandırmaya ayırmıştır. Bu sınıflandırmayı yaparken, mizaç özelliklerini , kimlik dağınıklığı, savunma mekanizmalarının durumunu değerlendirmiştir. Ayrıca, gerçeklik algısındaki bozulmanın ne derece şiddetli olduğuna dikkat ederek sınıflandırma yapmıştır.

Kernberg (1967), kendilik ve nesne tasarımların olumlu şekilde entegre olamamasından dolayı kimlik dağınıklığı olduğunu savunmuştur. Bireyin karşıt algıları , entegre olamayan duygular ve buna eşlik eden karşıt eylemleri kimlik karmaşasının özellikleri olarak görmüştür. Buna bağlı olarak, insanlarla eş duyum yapamama, sevgi bağı kuramama ve tutarsızlığın seyretmesine sebebiyet oluşturmaktadır. Erken çocukluk döneminde ailenin ve dış uyaranların etkisiyle oluşun olumlu ve aşırı olumsuz duygular sonucunda kendilik ve diğerleri kavramları birbirinden ayrı tutulmuştur. Kimlik karmaşası yaşan kişiler kendini, dünyayı ve diğeri arasındaki ilişkiyi entegre kavramlar olarak düşünemediğinden düşüncesele, duygusal ve davranışsal açıdan olumlu bir algı oluşturamadıklarından tutarlı bir kimlik seyri sağlayamazlar. Bu kişilerde aşırıya kaçan davranışlar, duygusal olarak tutarsızlık ve dramatize davranış örüntüleri sık karşılaşılan özelliklerdir. Ayrıca, boşluk hissi, terk edilme ve yalnızlık korkusu bireyi olumsuz etkileyen diğer etkenlerdir. Yalnız korkusunun baskın bir şekilde kişiye hakim olması çevresindeki kişilere karşı "yapışkan" olma içgüdüsünü yönelterek, nesne sürekliliği gelişmemesinden ötürü oluşmaktadır.

Nevrotik örgütlenmenin hakim olduğu kişilerde, savunma mekanizmasının güçlülüğünden dolayı bastırma hakimken, borderline kişilik örgütlenmesinde bu durum inkar, tüm güçlülük ve değersizleştirme olarak görülmektedir. Borderline kişilik örgütlenmesini psikotik olarak ayırmamızı sağlayan ego mekanizmasıdır. Gerçeği değerlendirme, kişinin gerçeği, duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlayabilme ve uyaranları doğru şekilde yorumlayabilme olarak tanımlanabilmektedir (Kernberg, 1967, s.641-685).

2.2.3. Masterson Borderline Kişilik Kuram

Masterson (1989), kuramını oluştururken önem verdiği noktaları doğa , bakım ve kader olduğunu görmekteyiz. Masterson bu yaklaşımdan yola çıkarak, bakım veren kişiye odaklanarak bu dönemde aşırı iç içe geçme, aşırı eleştirel ve reddedici davranışlar içinde olan ebeveynlerin birleşme sürecini olumsuz şekilde etkileyerek borderline kişilik bozukluğunu oluşmasına neden olduğunu iddia etmektedir. Borderline kişilik bozukluğuna sahip olan kişiler birleşme döneminin ayrışma-birleşme sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlanmasından ötürü tamamıyla uzaklaşma yada yapışma durumu gerçekleştirerek savunma mekanizması oluşturmaktadırlar.

Masterson (1989), ayrışma-birleşme sürecinin yeniden yakınlaşmasına odaklanırken, annenin davranışları üzerine daha çok durmuştur. “Tipik borderline anneleri” olarak tanımladığı bu ebeveynleri, çocukların gelişimsel süreçlerinde yoğun şekilde anksiyete duymaktadırlar. Bundan dolayı, birey olma ve özerkleşmeyi anneden kopma olarak algılayarak terk edilme depresyonu ile sonuçlanabilmektedir. Bu süreçte çocuk, özerk davranışlar sergilemeye başlar. Onaylanma ihtiyacı doğrultusunda anneye geri döner. Desteklenme ihtiyacında olan çocuk , reddedilme ve eleştirilme yada aşırı boğulma ve sahiplenmeyle karşılaşan çocuklar ayrılma ve birleşme evresinde zedeleyerek kendilik kavramını olumsuz gelişmesine neden olmaktadır.

2.3. Öfke

Öfke kişinin bir uyarana, tehlike durumunda kendini koruma durumuna alması yada karşılanmayan isteklere ve beklentilere verdiği doğal bir reaksiyondur. Ne kadar doğal bir reaksiyon olsa da tehlikeli durumlara yol açabilecek bir duygu olarak da görülmektedir (Soydan, 2003, s.23). Öfke Biego (1989) tarafından, herhangi bir durum karşısında oluşan yada varsayılan bir engellenme, haksızlık ve tehlike durumlarında kişiyi karşı koymaya iten duygu durumudur. Spielberger ve arkadaşları (1991), öfkeyi kategorikleştirerek, “sinirlilik” veya “kırgınlık” halinden, yoğun “hiddet” durumuna doğru evirilebilen duygu durum olarak tanımlamaktadır.

Navora (1999)’ya göre öfke, kırgınlığın yoğun ve şiddetli bir hale dönüşmesidir. Zaman zaman hissedilen bu duygulardan biri olan öfke, kişinin kendisini ifade etmesine olanak sağlayan doğal bir reaksiyondur. Genel olarak negatif bir duygu olarak görülen öfke ortaya çıkmasında istenilmeyen yada hoşnut olunmayan bir olay sebebiyet vermektedir. Öfkeyle beraber gösterilen bedensel tepkiler, öfkenin fizyolojik birleşeni olarak nitelendirilip, kimi zaman kısa süreli, orta hiddetli , kişiye yarar sağlayan; kimi zaman çok yoğun ve zarar verici olabilmektedir. Bu duygunun hiddetli bir şekilde ifade edilmesi toplum tarafından olumsuz bir duygu durum olarak görülmesine yol açmıştır. Bu şekilde yansıtılan duygunun aile, iş ve sosyal hayatta tahrip edici bir etkiye yol açabileceği düşünülürken, öfke ifade biçimi olarak saldırganlığa dönüşülmesinden korkulmaktadır ve kişinin benlik saygısını da olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer yandan, öfke kişiyi sadece olumsuz yönde etkileyen duygu olarak nitelendirmek doğru olmamaktadır. Sinir sisteminin, yaşanan olumsuzluklara karşı verdiği bu tepki, psikolojik bütünlüğünü sağlamakla birlikte, kişinin hayatını güvenli bir biçimde devam etmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca, öfke olumsuzlukları aşmada motive edici rol oynayıp, enerji ve hareketlilik sağlamaktadır. Öfkenin kontrol edilebildiği durumlarda psikolojik sağlığı korunmakta olduğu görülürken, aksi durumda ise kişinin psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek bağımlılık, iletişim sorunları ve saldırganlığa yol açmaktadır (Kassinove ve sukhodolsk, 1995, s.173.205). Navoco (2011), yapmış olduğu çalışmada öfke duygusunun yoğun şekilde yaşanan hastalık grubunun başında kişilik bozuklukları olduğunu belirtip travma sonrası stres bozukluğu, duygu durum bozukluklarında da sık görüldüğü sonucuna ulaşmıştır.

2.3.1. Öfkenin Fizyolojisi

Öfke istenmeyen bir durum karşısında sinir sistemin kendi koruma şekli oluşan doğal bir reaksiyondur. Engellenme, kısıtlanma ve tehlike karşısında oluşan bu duygu sırasında bazı fiziksel değişiklikler oluşabilmektedir (Navoco, 2005, s.6). Bu değişiklikler şu şekilde sıralanabilir :

- Kaslardaki gerilmenin artması
- Ellerin yumruk yapılarak sıkılması
- Başkalarına ters bakışlar atılması
- Vücudun çeşitli yerlerinde şekil değişikliği, kızarıklar (yüzde veya vücutta)
- Dişlerde gıcırdama
- Titreme
- Seğirme
- Kalpte çarpıntı
- Sıcaklık hissetme
- Kaşlarda çatılma
- Tıkanma
- Terleme
- Uyuşma
- Kontrolün kaybı
- Kaşların çatılması
- Hazım sorunu.

Geeraerts ve arkadaşlarının (1987) yapmış olduğu çalışmada, öfkenin ifade edilirken değişen vücut ısınındaki değişimin vücudun fizyolojik olarak yanıt vermesi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sıcaklık artışının etkisiyle aşırı terleme, kızarma ve kontrol kaybı da diğer değişiklikleri beraberinde getirdiğini gözlemlemişlerdir.

Araştırmalar neticesinde öfkenin fizyolojik yanıtı olarak vücutta, kan dolaşımını hızlandırarak, damarların genişlemesine yol açar ve genişleyen bu damar neticesinde kızarma, terleme ve şişme oluşabilmektedir (Armstead vd., 1989).

2.3.2 Öfkenin Boyutları

2.3.2.1 Fizyolojik Boyutu

Öfkenin fizyolojik boyutları incelediğinde, duyu ve heyecanlarla ilişkili olan limbik sistem hipotalamus, sempatik ve para sempatik sistem ve hormonların işleyişi otonom sinir sisteminin yardımıyla yönetilir. Duyularımız üzerinde önemli bir etkiye sahip olan bu sistemde, kişi bir uyarının yada durumun etkisiyle korktuğunda sempatik sistem devreye girmeye hazırlanır. Parasempatik sistem ise sempatik sistemin devreye girmesine müdahale ederek vücudu dinleme moduna getirmektedir (Lawler v., 2008, s.57).

Öfke duygusunu hissetmeye başlandığı andan itibaren üç tane zehir salgılamaya başlar. Bunların çeşitli oranlardaki karışımı beyne zarar vermektedir. Zehrin bir saatten fazla salgılanması durumunda ise sempatik aktivasyon durumu ortaya çıkar. Eğer öfke anlık bir durum ise parasempatik sistem müdahale ederek beyne rahatlayıp tehlike anından kurtulduğuna yönelik sinyal gönderir. Kişinin sakinleşmesi halinde zehirli kimyasal temizlenerek vücudun rahatlaması sağlanır. Öfke anında yaşanan adrenalın ve noradrenalin hormonlarının bileşimine bağlı ortaya çıkan, kan basıncında ve kas gerginliğinde artış, tansiyon yükselmesi yaşanmaktadır. Bunlara eşlik eden ağızda kuruluk, kızarma, kan damarlarının çekilmesinden dolayı ciltte renksizlik, bağırma ve şiddete yönelme öfkenin fizyolojik etkisidir (Tavris, 1982, s.29).

2.3.2.2 Bilişsel ve Sosyal Boyutu

Öfke çevresel etkenlerden etkilense de kişinin bilişsel faaliyetlere bağlı olarak gelişen uyarının, çağrışımlar ve zihninde yüklediği düşüncelere göre verdiği yanıtıdır (Berkowitz ve Harmon-jone, 2004). Özer (2005), yapmış olduğu çalışmada kişinin bir olay karşısında verdiği reaksiyonun geçmiş yaşamını bağlı olarak zihnine yerleşen inançlar yön vermektedir. İnançlar kişinin dini, kültürü ve aile yaşamının etkisiyle şekillenmektedir. Bunun neticesinde, öfke ve öfkenin ifade şekli sosyal yaşamımıza bağlı yön almaktadır. Öfkenin bilişsel etkilerini inceleyen çalışmalara bakıldığında, yaş gruplarına göre etkilerinin farklılaştığı görülmektedir. Ergenlik döneminde agresiflik düzeyi yüksek olan gençlerin bilişsel kapasitelerin düşük olduğu görülmektedir. Kişilerin herhangi bir saldırgan davranış karşısında sonuçları düşünmesi beklenilmesi ve ona göre davranması beklenmektedir. Bilişsel yaklaşıma göre öfke kişinin zihninde var olan yanlış inançlar doğrultusunda ortaya çıkar. Bireyin hissettiği mutsuzluk, yorgunluk ve çökkünlük gibi ruh haliyle düşünce, yorum ve değerlendirmenin de etkisiyle gün yüze çıkar. Bu durumda bireyin kalıplaşmış yanlış düşüncelerin farkına varması ve olumlu düşünce biçimine yönelmesi beklenilmektedir (Ellis, 1974).

2.3.2.3 Davranışsal Boyutu

Köknel (1996), aile yapısı, kültür, din ve diğer çevresel faktörler doğrultusunda dışa vurumu olarak yansıyan en belirgin tepki boyutudur. Kültür, aile din ve çevrenin etkisine bağlı olarak şekillenen öfke, mizaç ve yaşadığımız çevrenin etkisiyle yön almaktadır. Bunların etkisiyle şekillenen öfke kişiden kişiye bastırılırken bazı kişiler tarafından ifade edilmektedir.

Bu ifade biçiminin bir boyutu olarak, negatif yönde yaklaşım, kötüleme, kişiliğe saldırı , sert ve kaba konuşmalarla sure giden tepkinin sözel boyutudur. Kontrol edilemeyen ve dindirilemeyen öfkenin fiziksel olarak ifade edilmesiyle saldırganlığa dönüşebilmektedir. Saldırganlık öfkenin doğru yönlendirilmemesiyle şiddete dönüşerek rahatlama yoludur (Ellis, 1974).

2.3. Öfke ile İlgili Kuramlar

2.3.3.1 Psikanalitik Kuram

Freud ve Bonaparte (1954), Psikanalitik Yaklaşım öfke duygusunu saldırganlık tutumunun yaklaşımı olarak değerlendirmektedir. İki içgüdüsel yaklaşım insan davranışlarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Freud'un yaklaşımları incelendiğinde kuramının önemli yapılarından biri olan saldırganlık, davranış biçimi olarak değil de doğuştan getirdiğimiz duyu olarak tanımlamıştır.

Freud (1972), yaşam içgüdüsünün karşılığı olarak cinsellik, ölüm içgüdüsünün karşılığını ise saldırganlık olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre yaşamımızın temeli olarak gördüğü ‘cinsellik’ ve ‘saldırganlık’ eğilimi yön vermektedir. Ancak, toplumun uyumlu bir şekilde yaşamasını zorlaştırdığından, cinsellik ve saldırganlıkla ilgili içgüdüler aile, okul ve otorite tarafından kontrol altında tutularak bilinç dışında yer edinmesini sağlamaktadır. Bilinç dışına itilen bu düşünceler birey farkında olmasa da kararını ve davranışını şekillendirmektedirler.

Doyle (2011), Freud'a göre, öfkede diğer duygular gibi hayatımızın bir parçasıdır. Ancak, zamanla ifade edilmeyerek biriken duygular vücutta gerginlik yaratmaya başlar ve vücutta bu gerilimi azaltmak ister. Yaşanan bu öfkenin boşalmasına psikanalitik kuramda katarsiz olarak adlandırdığından bahsetmiştir. Organizma gerilimden önceki duruma dönebilmek için hissedilen bu enerjiyi boşaltması gereklidir ve bu öfkenin dışa vurum şeklidir. Freud öfkenin ifade edilmesi gerektiği ifade edilmediği durumlarda ise davranış bozukluklarına yol açacağını belirtmiştir (Cüceloğlu, 2011).

2.3.3.2 Bilişsel Davranışçı Kuram

Öfke bilişsel duygusal ve fizyolojik öğelerin birbiriyle etkileşimiyle oluşan duygu durumudur. Bu yaklaşıma göre öfkeyi doğuran uyarıcı değil kişinin uyarıcıyı algılama şeklidir. Çocukluktan itibaren ailenin ve çevrenin etkisiyle öğrenilen algılama şekli, öfkenin ve saldırganlığın yönünü belirlemektedir. Olumsuz sayılabilecek bir davranış birileri tarafından ödüllendiriliyorsa kişi davranışı gerçekleştirmek için daha istekli olacaktır. Bunun yanı sıra olumsuz davranış kalıplarını yeni öğrendikleri davranışlarla değiştirebilmektedirler (Özmen, 2006, S.46). Bilişsel davranışçı terapiye göre öfke fizyolojik, bilişsel, davranışsal ve duygusal bileşenlerin ortak bütünüdür. Bu yüzden, kişinin öfkesinin temelinde altında yatan sorunlar öğrenilerek, duygusal bir dengeleme sağlanmalıdır (Anderson ve Bushman, 2002, s.53).

2.3.3.3 Akılcı Duygusal Davranışçı Kuram

Akılcı terapinin temsilcisi olan Albert Ellis (1974), kendi yaklaşımının daha öncekilerden farklı bulduğundan kuram akılcı duygusal davranışçı kuram olarak değiştirmiştir. Ellis (1974), kuramında insanı psikolojik, biyolojik, sosyal faktörler, duyu ve davranışlarla beraber bir bütün olarak değerlendirmiştir. Bu kurama göre duyu ve davranışlar üzerinde düşünce ve inanç sistemimiz etkilidir. Ayrıca bir olay karşısında yaşanan durumun duyu ve davranışlarımızın nedeni olmadığı, yanlış inançlarımızın etkisi olduğu iddia etmiştir. Bu yüzden, duygularımız bir uyarıcı olmamakla beraber duygularımız (öfke) kişinin uyarıcıya yüklediği anlam sonucu çıkar (Murdock, 2013, s.279).

Cormier (1988), Akılcı duygusal davranışçı yaklaşıma göre, birey öfke ile ilgili geliştirdiği kalıp yargıları ve inançları belirleyerek daha akılcı düşünce biçimi geliştirerek olumsuz inanç ve düşüncelerini daha sağlıklı hale getirmektedir.

2.4. Saldırganlık

Saldırganlık, bir kişiye yada bir gruba karşı duyulan acı verme isteği doğrultusunda zarar vermek, karşı durumunda bundan kaçınma davranışıdır. Diğer bir açıdan canlı veya cansız varlıklara yönelmiş acı verme arzusudur. Eğer yapılan bir eylemin amacında acı verme isteği olmadığı sürece bu davranışı saldırganlık olarak tanımlamak doğru olmayacaktır. Çoğu zaman hissedilen acı verme isteği durumunda bireye öfke ve kızgınlık duygusu eşlik etmektedir. Öfke ve kızgınlık bireyi tetiklemekte ve saldırganlık davranışına yöneltmektedir (Çakılcı,2013, s.26). Köknel (1996), saldırganlığa yönelten durumun engellenme duygusu olduğunu böyle hisseden kişinin engellenme hissinden dolayı öfkelendiğini ve akabinde saldırganlığa dönüştüğünü belirtmiştir. Rosenzweig (1941), saldırganlığı düş kırıklığı neticesinde oluşan 2 tür olarak tanımlamaktadır. *Pozitif yapıcı profil* olarak yani prososyal olarak tanımlarken olumsuz yıkıcı profili ise ego savunma mekanizması yüksek, uyumsuz ve antisosyal bireyler olarak ayırmıştır.

Yakın zamanda Friedman and Pumphrey (2002) yaptıkları çalışmada saldırganlık ve hayal kırıklığının farklı otonom sinir sistemi cevap kalıplarıyla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bu yaklaşımda iki alt tipe odaklanılmaktadır: fiziksel saldırganlık, rakipleri arasında direk yada bir alet aracılığıyla yapılan saldırganlık iken, dil aracılığı sayesinde oluşan sözel saldırganlık ise dedikodu yapmak, fısıldamak, kısır söylentileri yaymak, alay etmek ve kod isimlerini kullanarak karşı tarafa acı verme isteğidir.

Saldırganlığın üçüncü alt tipi olarak, farklı yüz ifadeleri ve vücut duruşu ile ifade edilebilen jestler veya postural agresyon eklenebilir. Diğer bir sınıflandırmada odaklanılan nokta, saldırganlığın sosyal ilişkilerde nasıl ortaya çıktığıdır. Bu doğrultuda, direk ve dolaylı saldırganlık olarak ikiye ayrılarak: direk saldırganlık, sosyal etkileşim sırasında oluşan fiziksel ve sözel eylemlerin yüz yüze aktarılmasıyla oluşurken, dolaylı saldırganlıkta iki kişi arasında doğrudan bir temas olmaksızın üçüncü bir kişi veya başka bir nesneyle aktarılan saldırganlık türüdür. Ayrıca, sosyal statü ve arkadaşlık ortamını zedeleyecek şekilde oluşan eylemde sosyal ve ilişkisel saldırganlık olarak adlandırılır (Björkqvist vd., 1994, s.27).

Saldırganlığı etkileyen bir çok etken bulunmaktadır. Çevresel etmenler, ailevi koşullar, genetiksel aktarım, sosyal ilişkiler saldırganlığı etkileyen önemli faktörlerdendir. Ayrıca saldırganlığı etkileyen önemli etkenlerden biride duygusal yaşantımızdır. Kaygı, stres, korku ve üzüntü tetikleyici etki oluşturarak saldırganlığa sebebiyet verebilmektedir (Bilgi, 2005, s.40). Saldırganlığı oluşturan temel etkenlerin başında aile ilişkisi gelmektedir. Çocukların bir çok davranışı aile içindeki yaşam koşulları şekillendirmektedir. Ailede ki bireylerin olaylar karşısındaki verdikleri tepkiler çocuğun ileriki yaşamındaki yaşanılacak durumlar karşısında vereceği reaksiyonun sonucunu belirlemektedir. Ayrıca, erken çocukluk döneminde çocukların

ihtiyaçlarının karşılanması, bağlanma biçimi, sevgi ve saygının aile içindeki yaşanış şekli çocuğun davranışının temeli oluşturmaktadır (Ozturk vd., 2007, s.38).

2.4.1 Saldırganlıkla İlgili Kuramlar

2.4.1.1 Psikanalitik kuram

Psikanalitik yaklaşım saldırganlığı öfkeyle birlikte ele alarak, öfkenin bir parçası olarak değerlendirmiştir. Psikanalitik yaklaşımın ilk yıllarında Freud (1977), saldırganlığı natüristik boyuttan ele alarak, bu anlayışın oluşturan etkenleri içgüdü veya dürtü olarak belirtmiştir. Freud'un sınıflandırmasına göre bunlar; cinsel dürtüler ve kendini koruma içgüdüleri olarak ikiye ayırmıştır. Kuramın başlarında Freud, yaşam enerjisinin tümünü cinsel enerjiden geldiğini ve devamlılığını sağladığını, saldırganlığı ise cinsel enerjinin bloklanmasıyla ortaya çıktığını savunmuştur. Kuramın ilerleyen zamanlarında Freud (1977), "içgüdü teorisi" geliştirerek, doğuştan gelen kaynakların saldırgan davranışlardan sorumlu olduğunu iddia ederek iki temel içgüdüyle adlandırır: "Eros" veya "cinsel içgüdü" ve "Thanatos" veya "ego içgüdüleri"

Yaşam içgüdülerini cinsellik temsil ederken ölüm içgüdüleri saldırganlığı temsil etmektedir. Bireyin içindeki yaşam içgüdülerinin (eros) ölüm içgüdüleri (thanos) tarafından zorlanmasıyla kendine zarar verme dürtüsü ve savunma (displacement) mekanizmasıyla dışarıya aktarılabilir. Freud'a (1971) göre, bu iki içgüdü birbiriyle çelişmektedir ve dengeyi sağlamak için içgüdüsel arzularının doyurulması gerekmektedir. Bu nedenle, dengeyi sağlamak açısından saldırganlığı başkalarına kendilerine ve başkalarına yönlendirerek, içgüdüsel ölüm arzuları eğilimlerini gidermeye çalışmaktadırlar. Bu sebeple, saldırganlığı ölüm içgüdülerini savunma mekanizmasıyla yer değiştirerek dışarıyı yansımasıdır. Daha sonraki dönemlerde Freud, yaşam ve ölüm içgüdülerinin bir biriyle olan ilişkisine bağlı olarak oluşan sabit bir gerilimden meydana geldiğini savunmuştur.

Gençtan (1997), psikoseksüel gelişim sürecinde yaşanan oral sapmalar yetişkinlik döneminde iğneleyici ve umursamaz sözel saldırganlık davranışına eğilimli bireylere dönüştürebilmektedir. Anal dönemde yaşanan katı tuvalet eğitimleri sonra ki dönemlerde öfke ve sadist eğilimlere yönelen yetişkinler olabilmektedirler.

2.4.1.2 Etolojik kuram

Etolojik kuramcılar insan davranışlarını anlamaya yönelik çalışmalarında biyolojik yapıdan kaynaklı olduğunu savını ileri sürmüşlerdir. Saldırganlık davranışının kökenini anlamalarını hayvanlardan elde ettikleri gözlemler yardımcı olmuştur (Okey,1992, s.55). Lorenz (1996), türlerin hayatta kalmasına yardımcı olan doğuştan gelen bir mekanizmada saldırganlığın iç güdüsel olarak üretildiğini ileri sürmüştür. İnsanlarında tıpkı hayvanlarda olduğu gibi hayatta kalmak arzusundan dolayı saldırganlık davranışı oluşturmaktadırlar. Ortak içgüdülere sahip olan insan ve hayvanlar, saldırganlığın davranışsal tepkileri bakımından farklılık taşımaktadırlar. Bunun sebebinin ise insan ve hayvanlarının anatomik yapısının farklılığından ileri geldiğini savunmuşlardır. İnsanlar savaş, suç ve çatışma durumlarında saldırganlığın insana özgü Lorenz (1996), Freud'un içgüdü teorisinde olduğu gibi insanda sürekli bir enerji birikimi olduğunu, biriken bu enerjinin belli şekillerde salınım sağlaması gerektiğini vurgulamıştır. Sinir merkezinde biriken bu enerji belli şekillerde boşalma yaşanmıyorsa bir patlamayla dışa vurulacağını ileri sürmüştür.

2.4.1.3 Biyolojik Kuram

Biyolojik kuramcılar saldırganlığa biyolojik açıklamalar getirerek, saldırgan davranışı beynin amigdala, temporal lob ve limbik sistemdir. Dürtüsel eylemlerin kontrolünde ve inhibisyonunda orbitomediyal prefrontal korteks düzenlemekle birlikte,. Bu alanda oluşabilecek herhangi lezyonda, saldırganlığa yönelik davranışlar oluşabilmektedir. Ayrıca, saldırgan davranışları kontrol eden prefrontal kortikal işlevin, özellikle dürtüsel saldırganlık olan kişilerde olduğu bildirilmiştir (Blair K. S ,1992, s.63).

Saldırganlığın genetik etkileri üzerine yapılan çalışmalarda cinsiyet kromozomları ve saldırganlık arasında bir ilişki olabileceği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Araştırmalar neticesinde, saldırganlığı XXY ve XYY gibi kromozom anormallikleri, DNA polimorfizmi gibi genetik etkilerle açıklamaktadır (Hasta, 2017, s.17).

2.4.1.4 Sosyal öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre saldırganlık aileden, çevreden ve sosyal hayattan görerek öğrenilen sosyal davranış şekli olarak görülmektedir. Bandura ve Walters (1963) tarafından insan davranışlarının öğrenme yoluyla kazanıldığını savunmuşlardır (Bandura ve Walters,1963).

Bandura (1963) göre, öğrenme 2 temel yolla kazanılmaktadır. Pekiştirme ve taklit etme olarak ayırdığı bu iki mekanizmadan ötürü gerçekleştiğini düşünerek, pekiştirmeyi aile bireyleri tarafından saldırgan davranışlarla istediğini elde etmesine izin vermek ve anne ve

babanın saldırgan davranışları destekleyerek pekiştirebildiklerini düşünmektedir. Taklit etmeyi ise, çocuğun öğrenme modellerini gözlemleyerek oluşturmasıdır. Bandura (1963) bunlara dayanarak, saldırganlığı doğuştan gelen genlerin, psikanalitik yaklaşıma göre dürtülerin engellenmesiyle oluşan öfkeden açığa çıktığını düşünmemektedir. Sosyal öğrenme modeli, saldırgan davranışları geçmiş yaşantı, ailesel etmenler ve çevresel koşullar gibi bir çok etkenin olduğunu varsayarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Ayrıca saldırganlığın nesiller boyu aktarılarak öğrenilen davranış olarak görülmekte bu yüzden , çocukların aileden başlayarak modelleyerek geliştirip diğer nesillere aktardığını savunmuştur (Nelson, 2014, s.25).

2.4.1.5 Engellenme Kuramı

Saldırganlığı anlama açısından önemle bir yere sahip olan engelleme kuramı, ilk kez Engellenme-saldırganlık hipotezi olarak Yale Üniversitesi profesörlerinden, J. Dollard, L.W. Doob, N.E. Mowrer ve R.Q.Sears (1939), ortaya çıkarmışlardır. Bu görüşü açıklarken psikanalitik kuramdan etkilenmişler fakat Freud'un yaklaşımından farklı olarak daha test edilebilir boyutta kuramı ele almışlardır. Saldırganlığı psikanalitik yaklaşımda ki doğuştan gelen ölümlü içgüdü yada öfke dürtüsünden yola çıkmışlar ancak bu içgüdüün engellenmesiyle saldırganlığın ortaya çıktığını savunmuşlardır. Bu görüşe göre saldırganlık engellenme sonucu ortaya çıkardığı bir durumdur. Engelleme, bireyin arzuladığı şeyi yapamamasıdır. Bu yüzden arzuların doyurulmamasından kaynaklı oluşabilir. Engelleme, çevreden gelen etkenlerden kaynaklandığı gibi kişinin iç çatışmaları, kararsızlığı ve çelişkilerinden de oluşabilir.

Johnson (1962), saldırganlık davranışının tanımlanmasının oluşturulmasının zor olduğunu bunun sebebinin ise engellemeyi sebep olan nedenlerin kişiden kişiye değişkenlik gösterdiğini belirtmiştir. Yaptığı deneysel çalışmalarda deneklere nedensiz yere ödüllendirilmesi yada küçümsenmesinde engelleme davranışını keyfi olarak yapılmaktadır. Bu durumun kurgusal olması yanlı sonuçların çıkmasına sebebiyet verdiğinden, hangi davranışın engelleme yarattığını söylemenin güç olacağını belirtmiştir.

Yapılan benzer çalışmada, engellenmenin keyfi olarak yapılması, zorunlu olarak yapılanına göre daha çok saldırganlık davranışı yarattığıdır. Miller' göre her engellenmenin saldırganlıkla sonuçlanmayacağını bunun sebebinin ise kişinin engellemeye karşı göstereceği tepkinin kişilik yapısıyla, geçmişteki deneyimleri ve olaylara bakış açısıyla ilgilidir.(Miller, 1941, s.253).

Dollard ve ark (1939), benimsedikleri varsayıma göre “ Engelleme her zaman saldırganlığa yol açar. Saldırganlık olaylar karşısında verilen doğal bir tepkidir.” Bu görüşe

göre, ilk olarak kişinin vereceği tepki engellenmenin sıklığını ve şiddetine göre değişiklik gösterdiği. İkinci ilkeye göre saldırganlık sonucu oluşacak sonuç doğrultusunda gerçekleşmesidir. Eğer eylemi gerçekleştikten sonra alabileceği ceza ve yaptırım varsa davranış yön değişerek sözel saldırganlığa dönüşebilir. Üçüncü ilkede ise, saldırganlığın yöneleceği kişiyle ilgidir. Kişi her zaman engelleme davranışını gösteren kişiye karşı saldırgan davranışı yöneltmeyebilir. Bunun yerine makul nedenlerden dolayı bekletebilir yada başka objeye tepkisini yönlendirebilir. Sonuncu ilkede katarsız kavramı ele alınmıştır. Engellemeden dolayı oluşan gerilim, başka duygularla birlikte boşalıp bireyin rahatlamasını sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada İstanbul Gelişim üniversitesinde öğrenim gören 18 ve 28 yaş arası psikoloji bölümü öğrencilerine Saldırganlık ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği, Borderline Kişilik Envanteri ve Kişisel Bilgi formu kullanılarak uygulanmıştır. Katılımcılar çalışmaya başlamadan önce araştırmacının kimliği, çalışmanın amacı, uygulama süresi ve katılımcılardan beklentiler açıklanarak, gönüllü olduklarına dair onay alınarak çalışmaya dahil edilmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların çalışmanın kriterlerini uygunluğu çalışmacı tarafından dikkat edilerek değerlendirilmiştir. Çalışmaya 100 psikoloji bölümü öğrencisi dahil edilerek yapılmıştır.

Çalışmaya alınma kriterleri aşağıdaki gibidir ;

8 ve 28 yaş aralığında olmak,

Psikoloji bölümü öğrencisi olmak,

Çalışmaya katılmayı kabul etmek,

Çalışmaya alınmama kriterleri de aşağıdaki gibidir;

Psikoaktif madde bağımlılığı olanlar,

Psikoloji bölümü öğrencisi olmayanlar,

18 ve 28 yaş aralığında olmayanlar,

3.2. Araştırmanın Tipi

Araştırma yapılırken İlişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.3. Araştırmanın Hipotezi

H1: Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği ve Saldırganlık Envanteri puanları yüksek ile Bordeline Kişilik Envanteri puanları arasında ilişki vardır .

H2: Bordeline Kişilik Envanteri puanları yüksek olan katılımcıların Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği ve Saldırganlık Envanteri puanları Bordeline Kişilik Envanterinden düşük puan alan katılımcılardan daha yüksektir

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Sosyodemografik Veri Formu

Bu çalışma araştırmacı tarafından hazırlanarak, yaş, cinsiyet, aile, doğum tarihi, kardeş sayısı, gelir düzeyi ve medeni durumu gibi konuları içeren 14 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. Borderline Kişilik Envanteri

Borderline kişilik kuramı Kernberg'in yapısal ilişki kuramından yola çıkarak oluşturulan 53 soruyu içeren kişilik bozukluğu envanteridir. Leichsenring (1999) yapısal ilişki kuramından yola çıkarak oluşturduğu sorular kimlik karmaşası, ilkel savunma düzenekleri ve gerçeği değerlendirme savunma düzeneklerini kapsayıcı şekilde hazırlanarak, doğru ve yanlış seçeneklerinden oluşmaktadır. Ayrıca Gunderson'un DSM için oluşturduğu borderline tanı ölçütlerinden de yararlanılmıştır.

Borderline kişilik envanterinin Türkçe uyarlaması Aydemir ve arkadaşlar (2006), yılında yapılarak, bütün çalışma grubunun güvenilirlik bulgularında Cronbach alfa değeri 0.92 olarak tespit edilirken, borderline kişilik bozukluğu tespit edilen grubunun ise 0.84 olarak bulunmuştur. Geçerlilik analizinde ise kesme puanı 15/16 olarak belirlenmiştir.

3.3.3. Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği

Spielberger (1983), durum ve süreklilik açısından öfkenin durumunu ölçmek için geliştirilmiştir. Orijinal adı the state trait anger olan ölçeğin orijinali 44 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması Özer (1994), tarafından yapılarak Türkçeye Sürekli öfke ve öfke tarzı ölçeği olarak uyarlanmıştır. Toplam 34 sorudan oluşan ölçek sürekli öfke, öfke içe, öfke dışı ve öfke kontrol gibi 4 ana alt testten oluşmaktadır. Ölçeğin cevapları "Hiç Tanımlamıyor", "dan "Tümüyle Tanımlıyor"a kadar 1'den 5'e kadar puanlanan uygun seçeneklerinden oluşmaktadır. Her alt test kendi içinde ki yanıtlardan alınan puanın toplanmasıyla hesaplanmaktadır.

Sürekli öfke ölçeğinin ilk on sorusu Sürekli Öfke düzeyini ölçme düzeyini amaçlarken, Sonraki 24 soru ise kişilerin Öfke İfade Tarzı'nı belirlemeye yöneliktir. Geriye kalan 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33. sorular öfkeyi dışı vurma; 13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31. Sorular öfke duyulabilecek durumlar ve koşullarda öfkesini dışarıya yansıtamamasını yani öfke içe alt testiyle ilişkiliyken, 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34 numaralı maddeler ise öfke duygusunu kontrol edebilme durumuyla ilişkilidir.

Sürekli Öfke Ölçeği'nin güvenilirlik Cronbach alfa değerleri ,67-,92 değerleri arasında değişmektedir. Öfke İfade Tarzı ölçeğinin alt boyutları olan öfke kontrol 80- 90, öfke dışı 69- ,91 öfke içte alt ölçeğinin 58-,76 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında Gürbüz (2008), ise her alt boyut kendi içinde değerlendirilerek, ANOVA (varyans analizi) kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde anlamlılık değeri $p < .001$ üzerin de anlamlı bulunmuştur.

3.3.4. Saldırganlık Ölçeği

Saldırganlık ölçeği Buss ve Durke (1992), tarafından 7 alt ölçek şeklinde geliştirilmiştir. Saldırganlık ölçeğinin kullanım sıklığı oldukça yaygın olmakla birlikte ilk olarak ‘‘ Buss-Durkee Düşmanlık Envanteri’’ olarak adlandırılmaktadır. Daha sonra, Arnould H Buss ve Mark Perry (1992) tarafından ‘‘ Aggression Questionnaire ‘‘ adıyla günümüze uyarlanmıştır.

Can (2002), Saldırganlık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik analizi yaparak Türkçeye uyarmasını yapmıştır. . Saldırganlık ölçeği 34 sorudan ve Fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık olmak üzere 5 alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Ölçek likert tipi yanıtlar şeklinde düzenlenerek; ‘‘5=karakterime tamamen uygun’’, ‘‘4=karakterime çok uygun’’, ‘‘3=karakterime biraz uygun’’, ‘‘2=karakterime çok az uygun’’, ‘‘1=karakterime hiç uygun değil’’ yanıtlar içermektedir. Her alt başlık verilen yanıtların puanları toplanarak hesaplanmaktadır. Fiziksel saldırganlık alt ölçeği; 8,10, 11, 17, 23, 24, 25, 27, maddelerini kapsamaktadır. Yüksek puan alan kişilerde dürtüsel davranışlara bağlı saldırganlık hakim olabiliyorken, Sözel saldırganlık alt ölçeği maddeleri; 1, 4, 6, 20, 26 no’lu maddelerinden elde edilen sonuçlara bağlı olarak yüksek puan alan kişilerde sözel olarak saldırgan davranışlar ve düşmanca sözleri içerir. Öfke alt ölçeği maddeleri ise ; 3, 7, 12, 16, 19, 22, 29 ve 32 no’lu maddelerle ilişkilidir. Öfke alt ölçeği puanı bir uyarana verilen tepkinin düzeyini göstermektedir. Düşmanlık alt ölçeği maddeleri: 2, 5, 9, 21, 28, 31, 33 no’lu maddelerine verilen yanıtların, yüksekliğinde ise sosyal uyumsuzluk, içe dönüklük, yabancılaşma ve paranoyaklık gibi ağır psikopatolojik etkiler görülebilir.

Dolaylı saldırganlık alt ölçeği maddeleri: 13, 14, 15, 18, 30, 34 no’lu maddelerin toplanmasıyla elde edilirken, yüksek puan bireylerde öfkeleriyle yüzleşmekten ziyade kaçınma eğilimindedirler. Buna bağlı olarak gelişen kronik hayal kırıklığı ve tatminiyetsizlik görülebilmektedir.

Saldırganlık Ölçeğinin güvenilirlik çalışmasını Can ve arkadaşları (2002) tarafından yapılarak Cronbach alpha katsayıları toplam puan için 0,91 ve 0,91, fiziksel saldırganlık alt ölçeği için 0,83 ve 0,85, sözel saldırganlık alt ölçeği için 0,59 ve 0,59, öfke alt ölçeği için 0,72 ve 0,74, dolaylı saldırganlık için 0,53 ve 0,36 ve düşmanlık 0,74 ve 0,75 olarak saptanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışmalar neticesinde elde edilen sonuçlar istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 15.0 programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Ölçekler arası ilişkiyi anlamlandırmak için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizini bu çalışmada kullanmadaki amaç bağımsız değişkende değişiklik olduğunda bağımlı değişkeni ne kadar etkilediğidir. Katılımcıların öfke, saldırganlık davranışı ve borderline kişilik yapılandırmasının sosyodemografik özelliklerin alt değişkenleri arasındaki farklılaşmayı ölçmek için Tek Yönlü Anova testi uygulanmıştır. Borderline kişili envanterinin sürekli öfke ve öfke tarzı alt ölçeği ve saldırganlık envanterinin alt değişkenlerinin farklılıklarını ölçmek için Bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bulgular kısmında çalışmadan elde edilen verilerin doğrultusunda istatistiksel çözümlmelerine ve yorumlamalarına değinilmiştir. Bulguların neticesinde örnekleme oluşturan katılımcıların genel yapısını anlamak ve yorumlayabilmek için frekans ve yüzde dağılımlarına, normallik ve güvenilirlik sonuçlarına sonrasında ise elde edilen sonuçlar doğrultusunda çalışmanın alt problemleri ve hipotezleri esas alınarak değerlendirilmiştir.

2.1. Araştırmanın Bulguları

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı

	Bireysel Özellikler	N	Frekans
Cinsiyet	Kadın	50	50%
	Erkek	50	50%
Medeni Durum	Bekar	97	97%
	Evli	2	2%
	Dul	1	1%
Çocuk Durumu	Yok	96	96%
	Var	4	4%
Eğitim	Lisans	78	78%
	Var	22	22%
Uzun	Köy-Kasaba	7	7%
Süre Yaşanılan	İlçe	32	32%
Yer	Şehir-Büyükşehir	61	61%
Anne Baba Durumu	Anne, Baba Öz	93	93%
	Anne Öz Baba Üvey	7	7%
	Diğer	0	0%
Ebeveyn İle Büyüme	Boşanmış / Anne ile	5	5%
	Boşanmış/ Baba ile	1	1%
	Baba Vefat/ Anne ile	2	2%
	Beraber	92	92%
	Evet	79	79%

Sigara	Hayır	17	17%
Alışkanlığı	Bıraktım	4	4%
	Hiç	21	21%
Sigara	>10	27	27%
Kullanma	5-10 Adet	16	16%
Sıklığı	1-5 Arası	19	19%
	1 Paketten Fazla	17	17%
	Evet	38	38%
Alkol	Hayır	11	11%
Kullanımı	Bazen	48	48%
	Bıraktım	3	3%
	<500	2	2%
	500-1000	6	6%
Gelir Düzeyi	1000-1500	5	5%
	1500-2000	9	9%
	2000<	78	78%

Araştırmada anket bilgileri ve kişisel bilgi formunu sorularını yanıtlaya 100 katılımcının 50'sini (%50) erkekler ve diğer 50'sini (%50) kadın katılımcılar oluşturmaktadır.

Katılımcıların 97'si (%97) bekar, 2'si (%2) evli olmakla birlikte 1'inin (%1) dul olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların 96'sının (%96) çocuğunun olmadığı, 4'ünün (%4) ise olduğu görülmüştür.

Katılımcıların 78'inin (%78) lisans öğrencisi olduğu, 22'sinin (%22) yüksek lisans olduğu görülmüştür.

Katılımcıların 7'sinin (%7) hayatının büyük çoğunluğunu köy ve kasabada geçirdiği, 32'sinin (%32) ilçede, 61'nin (%61) şehir ve büyükşehirde yaşadığı görülmüştür.

Katılımcıların 93'ünün (%93) anne ve baba öz, 7'sinin (%7) anne öz baba üvey oluştururken, baba öz anne üvey olan katılımcısı sayısının 0 (%0) olduğu görülmüştür.

Katılımcıların ebeveyn ile büyüme durumuna bakıldığında 5'inin (%5) anne baba boşanmış ve anne ile büyümüş, 1'nin (%1) ise babası ile büyüdüğü görülürken, 2'sinin (%2) babası vefat etmiş ve annesiyle büyümüş olduğu, anne ve babasıyla beraber büyüyen katılımcıların 92 (%92) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 79'u (%79) sigara kullanan, 17'si (%17) sigara kullanmamakla birlikte, 4'ünün (%4) ise sigara kullanmayı bırakan kişiler oluşturmaktadır.

Katılımcılardan 21'i (%21) hiç sigara kullanmazken, 27'si (%27) gün içinde 10'dan fazla sigara içerken, 16'sı (%16) gün içinde 5 ile 10 arası sigara içerken, 19'u (%19) gün içinde 1 ile 5 arası sigara kullanırken, 17'si (%17) gün içinde 1 paketten fazla sigara içtiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 38'i (%38) alkol kullanırken, 11'i (%11) alkol hiç kullanmazken, 48'i (%48) bazen kullanırken, 3'ü (%3) alkolü bırakmıştır.

Katılımcıların 2'si (%2) gelir düzeyi 500 Türk lirasından düşük olduğu, 6'sı (%6) aylık geliri 500-600 Türk lirası olduğu, 5'i (%5) 1000-1500 Türk Lirası aylık geliri olduğu, 9'u (%9) 1500-2000 Türk lirası aylık geliri olduğu, 78'inin (%78) 2000 Türk lirasından fazla aylık geliri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Sosyodemografik Değişkenlerin Ortalaması

	N	Ortalama	SS
Yas	100	24,40	2,060
Çocuk	100	1,04	,197
Kardes sayısı	100	2,33	1,248

Tablo 3'te yaş, çocuk ve kardeş sayısının ortalamaları verilmiştir. Bu tabloya bakıldığında, 100 katılımcının yaş ortalaması 24,40 (SS=2,060) olurken Çocuk ortalaması ise 1,04 (SS=1,04)'dır. Kardeş sayısı ortalaması da 2,33 olarak bulunmuştur.

Tablo 4. Sürekli Öfke-Öfke Tarz, Saldırganlık ve Borderline Kişilik Envanteri Normallik Dağılım Bulguları

Değişkenler	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	Df	Sig.
Sürekli Öfke	0.132	100	0,06
Öfke Kontrol	0.117	100	0,13
Öfke Dışa	0,102	100	0,17
Öfke İçe	0,107	100	0,20
Toplam Öfke	0.908	100	0.24
Borderline Kişilik	0,101	100	0,21
Sözel Saldırganlık	0,106	100	0,20
Dolaylı Saldırganlık	0.135	100	0.05
Fiziksel Saldırganlık	0.143	100	0.04
Düşmanlık	0.115	100	0,16
Öfke	0.108	100	0,19
Toplam Saldırganlık	0.096	100	0.27

Ölçeklerin söz konusu verilere normallik analizi için kolmogrovsmirnov testi uygulanmıştır. Normal dağılımı sağlayan veriler için, kolmogrovsmirnov istatistik analizine ilişkin olarak ortaya çıkan test değerinin anlamlılık düzeyinin 0.05 altında olmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, analize dahil edilmiş olan değişkenlerin hem kolmogrovsmirnov test sonuçları hem de anlamlılık düzeyleri ekli tabloda sunulmuştur. Elde edilen sonuçlarda, hemen hemen bütün değişkenlerin % 5 düzeyinde istatistik olarak anlamlı çıktığı yani verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeği Güvenilirlik Analizi

	Cronbach's Alpha	Soru sayısı
Sürekli öfke	0,684	10
Öfke/İçe	0,273	8
Öfke/Dışa	0,674	8
Öfke/Kontrol	0,232	8

Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla 100 katılımcıdan oluşan yanıtlar neticesinde alfa katsayısından (Cronbach's Alfa) faydalanılarak güvenilirliği test edilmiştir. Sürekli öfke alt boyutu güvenilirlik değeri 0,684; Öfke/İçe alt boyutu güvenilirlik değeri 0,273, Öfke/Dışa alt boyutu güvenilirlik değeri 0,674; Öfke/Kontrol alt boyutu güvenilirlik değeri 0,232 olarak bulunmuştur.

Tablo 6. Saldırganlık Ölçeği Güvenilirlik Bulguları

	Cronbach's Alpha	Soru sayısı
Fiziksel saldırganlık	0,775	8
Sözel saldırganlık	0,542	5
Öfke	0,407	8
Düşmanlık	0,666	7
Dolaylı saldırganlık	0,410	6

Saldırganlık ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla Alfa Kat sayısından (Cronbach's Alfa) yararlanılarak, 100 katılımcıdan elde edilen sonuçlar kullanılmıştır. Fiziksel saldırganlık alt boyutu güvenilirlik değeri 0,775; Sözel saldırganlık alt boyutu güvenilirlik değeri 0,542; Öfke alt boyutu güvenilirlik değeri 0,407; Düşmanlık alt boyutu güvenilirlik değeri 0,666; Dolaylı saldırganlık alt boyutu güvenilirlik değeri 0,410 olarak tespit edilmiştir.

2.2. Öfke, Saldırganlık ve Borderline Kişilik Yapılandırmasının Sosyodemografik Değişkenler Üzerinden İncelenmesi

Katılımcıların öfke, saldırganlık davranışı ve borderline kişilik yapılandırmasının sosyodemografik özelliklerin alt değişkenleri arasındaki farklılaşmayı ölçmek için Tek Yönlü Anova testi uygulanmıştır. Tek Yönlü Anova testlerinde bir adet bağımlı değişken mevcuttur ve bu bağımlı değişkenin daha önceden tanımlanmış grup açısından farklılaşıp farklılaşmadığı anlaşılmaya çalışılır. Analizlerimizde bağımsız değişken olarak adlandırılacak grup değişkeni de tektir. Bu nedenle Tek Yönlü Anova testi kullanılmıştır.

Tek yönlü anova testlerinde, F testi istatistiği kullanılır. F istatistiğine denk gelen p değerinin 0.05 den büyük olması durumunda gruplar arasında homojenitenin varlığına, 0.05 den küçük olması durumunda ise grupların homojen olmadığı sonucuna varılır. ($p > 0,05$) Bu durumda Borderline Kişilik, Öfke ve Saldırganlık Skoru, Yaş, Eğitim Durumu, Anne Babanın

Özlük Üveylik, Ebeveynler ile Büyüme durumu ve sigara kullanıp kullanmamaya göre değişiklik göstermektedir.

Tablo 7. Borderline Kişilik Özelliğinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Testleri

Borderline Kişilik Özelliği	F	p
Yaş	3.07	0.002
Cinsiyet	0.034	0.853
Medeni Durum	1.352	0.242
Çocuk Durumu	0.476	0.492
Eğitim Durumu	7.924	0.006
Yaşanılan Yer	1.622	0.189
Anne Baba Özlük Üveylik	9.145	0.003
Ebeveynler İle Büyüme	3.501	0.0108
Kardeş Sayısı	3.141	0.008
Kaçıncı Çocuk Olması	1.718	0.152
Sigara Kullanma	3.604	0.03
Sigara Sıklığı	7u1.102	0.361
Alkol Kullanma	0.977	0.007
Gelir Düzeyi	0.751	0.751

Anova analizi sonucunda, ilk olarak borderline kişilik özelliğinin yaşlar itibariyle farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Söz konusu testin sonucunda homojenite yani, gruplar arası bir farklılığın olmadığı hipotezi reddedilmiştir ($p=0.002<0.05$). borderline kişilik özelliği farklı yaş grupları içerisinde farklılaşmaktadır, tüm yaş grupları için aynı değildir.

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin cinsiyet değişkeni üzerinde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve farklı cinsiyetler için borderline kişilik özelliği değişim göstermediği tespit edilmiştir ($p=0.853>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin medeni duruma göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında fark olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.242 >0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin çocuk durumu üzerinde farklılık olup olmadığına bakıldığında farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.492>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin eğitim durumu üzerinde farklılık olmadığına bakılmış ve borderline kişilik özelliğinin eğitim durumu üzerinde farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0.006<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin yaşanılan yer üzerinde farklılık olmadığına bakıldığında farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.189 >0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin anne ve baba özlük durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.003<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin ebeveyn ile büyüme durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.0108<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin kardeş sayısı durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p= 0.008<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin kaçınıcı çocuk olduğu durumuna göre farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.152 >0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin sigara kullanıp kullanma durumuna bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p= 0.03<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin gün içinde sigara kullanım sıklığına durumuna bakıldığında farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p= 0.361>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin alkol kullanma durumuna göre bakıldığında farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p= 0.007<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliğinin gelir düzeyine göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşımadığı görülmüştür ($p=0.751>0.05$).

Tablo 8. Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeğinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Testleri

Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeği	F	p
Yaş	1.05	0.409
Cinsiyet	2.655	0.106
Medeni Durum	0.346	0.709
Çocuk Durumu	0.104	0.798
Eğitim Durumu	8.449	0.004
Yaşanılan Yer	2.75	0.047
Anne Baba Özlük Üveylik	0.12	0.73
Ebeveynler İle Büyüme	1.195	0.315
Kardeş Sayısı	1.967	0.074
Kaçıncı Çocuk olması	0.102	0.982
Sigara Kullanma	7.744	0.001
Sigara Sıklığı	3.721	0.007
Alkol Kullanma	1.761	0.16
Gelir Düzeyi	2.765	0.03

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına bakıldığında, yaş grupları arasında farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p=0.409>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin cinsiyet değişkeni üzerinde farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış ve farklı cinsiyetler için borderline kişilik özelliği değişim göstermediği tespit edilmiştir ($p=0.106>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin medeni duruma göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında fark olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.709>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin çocuk durumu üzerinde farklılık olup olmadığına bakıldığında farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.798>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin eğitim durumu üzerinde farklılık olmadığına bakılmış ve eğitim durumu üzerinde farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0.004<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin yaşanılan yer üzerinde farklılık olmadığına bakıldığında farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0.047<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin anne ve baba özlük durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.73>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin ebeveyn ile büyüme durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.315>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin kardeş sayısı durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında göreceli olarak farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.0740.>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin kaçınıcı çocuk olduğu durumuna göre farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.982>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin sigara kullanıp kullanma durumuna bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.001<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin alkol kullanma durumuna göre bakıldığında farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.16>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke- öfke tarz ölçeğinin özelliğinin gelir düzeyine göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı görülmüştür ($p=0.03<0.05$).

Tablo 9. Saldırganlık Ölçeğinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Testleri

Saldırganlık Davranışı	F	p
Yaş	1.356	0.214
Cinsiyet	0.404	0.526
Medeni Durum	0.705	0.497
Çocuk Durumu	0.021	0.886
Eğitim Durumu	15.986	0.006
Yaşanılan Yer	3.485	0.035
Anne Baba Özlük Üveylik	0.07	0.791
Ebeveyninler İle Büyüme	0.157	0.925
Kardeş Sayısı	2.82	0.014
Kaçıncı Çocuk Olması	0.453	0.77
Sigara Kullanma	13.695	0.001
Sigara Sıklığı	5.475	0.002
Alkol Kullanma	0.268	0.848
Gelir Düzeyi	2.657	0.037

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına bakıldığında, yaş grupları arasında farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p=0.214>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin cinsiyet değişkeni üzerinde farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış ve farklı cinsiyetler için saldırganlık davranışı değişim göstermediği tespit edilmiştir ($p=0.526>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin medeni duruma göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında fark olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.497>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin çocuk durumu üzerinde farklılık olup olmadığına bakıldığında farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.886>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin eğitim durumu üzerinde farklılık olmadığına bakılmış ve saldırganlığın eğitim durumu üzerinde farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0.006<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin yaşanılan yer üzerinde farklılık olmadığına bakıldığında farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0.035<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin anne ve baba özlük durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.791>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin ebeveyn ile büyüme durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.925>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin kardeş sayısı durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.014<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin kaçınıcı çocuk olduğu durumuna göre farklılık taşımadığı tespit edilmiştir ($p=0.77>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin sigara kullanıp kullanma durumuna bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.001<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin gün içinde sigara kullanım sıklığına durumuna bakıldığında farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0.002<0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin alkol kullanma durumuna göre bakıldığında farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.848>0.05$).

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin özelliğinin gelir düzeyine göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı görülmüştür ($p=0.037<0.05$).

2.3. Borderline Kişilik Envanterinin sürekli öfke- öfke tarz ve Saldırganlık Ölçeğiyle İlişkisi

Tablo 10. Borderline Kişilik Özelliğinin Sürekli Öfke- Öfke tarz ve Saldırganlık Ölçeğiyle İlişkisi

Borderline Kişilik Envanteri		
Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeği	r	0.328
Saldırganlık Ölçeği	r	0.468

* $r<0.05$ ** $r<0.01$

Borderline kişilik Envanterinin Sürekli öfke- öfke tarz ölçeği ile Saldırganlık ölçeği skoru arasında ikili ilişkiye bakılmış, bu amaçla pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Küçük r ile gösterilen bu katsayı -1 ile +1 arasında değer alır. -1 (biri artarken diğeri de azalmaktadır) tam ters yönlü ilişkiye işaret ederken +1 tam doğrusal (yani değişkenlerden biri

arken diğeri de artmaktadır) ilişkiye işaret eder. Bu kapsamda yapılan analiz neticesinde, öfke ile borderline kişilik özelliği arasında pozitif yönlü (r değerinin pozitif olması) ve göreceli olarak yüksek (0.328) bir ilişki mevcuttur. Bununla beraber söz konusu ilişki istatistik olarak anlamlıdır (p<0.05) Yapılan analiz sonucunda borderline kişilik özelliği ile Saldırganlık davranışı arasında da pozitif yönlü ilişki mevcuttur. Saldırganlık davranışı gösteren bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği de görülmektedir. (r değeri pozitif 0.468 olup istatistik olarak da anlamlıdır p=0.000)

Tablo 11. Borderline Kişilik Envanterinin Sürekli Öfke- Öfke tarz ve Saldırganlık Ölçeğinin Alt Değişkenlerle İlişkisi

Borderline Kişilik Envanteri		
Sürekli Öfke	r	0.476
Öfke Kontrol	r	** -0.501
Öfke Dışa	r	0.262
Öfke İçe	r	0.182
Sözel Saldırganlık	r	0.302
Fiziksel Saldırganlık	r	0.428
Dolaylı Saldırganlık	r	0.316
Düşmanlık Davranışı	r	0.464
Öfke	r	0.401

*r<0.05 **r<0.01

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü (+0.476) ilişki mevcuttur. Sürekli öfke görülen bireylerde borderline kişilik özeliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p<0.05)

Yapılan analiz sonucunda öfke kontrol ve borderline kişilik yapılandırma arasında da negatif yönlü (-0.501) ilişki mevcuttur. Öfke kontrol görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliğinin görülme olasılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. (p<0.05) Yapılan analiz sonucunda öfke dışa ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü ilişki (0.262) mevcuttur. Öfke dışa görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir (p<0.05)

Yapılan analiz sonucunda öfke içe ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü (0.182) ilişki mevcuttur. Öfke içe görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir (p<0.05)

Yapılan analiz sonucunda sözel saldırganlık ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü (0.302) ilişki mevcuttur. Sözel saldırganlık görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda fiziksel saldırganlık ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü (0.428) ilişki mevcuttur. Fiziksel saldırganlık görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda dolaylı saldırganlık ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü (0.316) ilişki mevcuttur. Dolaylı saldırganlık görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda düşmanlık davranışı ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü (0.464) ilişki mevcuttur. Düşmanlık davranışı görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda saldırganlık ölçeğinin alt değişkeni olan öfke ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü (0.401) ilişki mevcuttur. Öfke görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Tablo 12. Saldırganlık Envanterinin Alt Değişkenlerinin Sürekli Öfke ve Öfke Ölçeğinin Alt Değişkenleriyle İlişkisi

Saldırganlık Envanteri	Fiziksel Saldırganlık	Sözel Saldırganlık	Dolaylı Saldırganlık	Düşmanlık Davranışı	Öfke
Sürekli Öfke	0,540	0,474	0,547	0,415	0,404
Öfke Kontrol	-0,469	-0,499	0,383	0,441	** -0,253
Öfke Dışa	0,610	0,692	0,536	0,400	0,339
Öfke İçe	0,207	0,448	0,302	0,418	0,149

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke ve fiziksel saldırganlık arasında da pozitif yönlü (+0,540) ilişki mevcuttur. Sürekli öfke görülen bireylerde fiziksel saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke ve sözel öfke arasında da pozitif yönlü (+0,474) bir ilişki mevcuttur. Sürekli öfke görülen bireylerde daha belirgin sözel öfke görülme olasılığının yüksek olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke ve dolaylı saldırganlık arasında da pozitif yönlü ilişki (0,536) mevcuttur. Sürekli öfke görülen bireylerde daha belirgin dolaylı saldırganlık olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$) Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke ve düşmanlık davranışı arasında pozitif yönlü (0,415) ilişki mevcuttur. Sürekli öfke görülen bireylerde daha belirgin düşmanlık davranışı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda sürekli öfke ve saldırganlık envanterinin alt boyutu olan öfke arasında da pozitif yönlü (0,404) ilişki mevcuttur. Sürekli öfke görülen bireylerde daha belirgin bir biçimde öfkenin de olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke kontrol ve fiziksel saldırganlık arasında da negatif yönlü (-0,469) ilişki mevcuttur. Öfke kontrol görülen bireylerde daha belirgin fiziksel saldırganlığın görülme olasılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke kontrol ve sözel saldırganlık arasında da negatif yönlü (-0,499) ilişki mevcuttur. Öfke kontrol görülen bireylerde daha belirgin sözel saldırganlığın görülme olasılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke kontrol ve dolaylı saldırganlık arasında da negatif yönlü (-0,383) ilişki mevcuttur. Öfke kontrol görülen bireylerde daha belirgin dolaylı saldırganlığın görülme olasılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke kontrol ve düşmanlık davranışı arasında da negatif yönlü (-0,441) ilişki mevcuttur. Öfke kontrol görülen bireylerde daha belirgin düşmanlık davranışının görülme olasılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke kontrol ve saldırganlık ölçeğinin alt boyutu olan öfke arasında da negatif yönlü (-0,253) ilişki mevcuttur. Öfke kontrol görülen bireylerde daha belirgin görülme olasılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke dışı ve fiziksel saldırganlık arasında da pozitif yönlü (0,610) ilişki mevcuttur. öfke dışı görülen bireylerde fiziksel saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke dışa ve sözel saldırganlık arasında da pozitif yönlü (0,692) ilişki mevcuttur. öfke dışa görülen bireylerde sözel saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke dışa ve dolaylı saldırganlık arasında da pozitif yönlü (0,536) ilişki mevcuttur. öfke dışa görülen bireylerde dolaylı saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke dışa ve düşmanlık davranışı arasında da pozitif yönlü (0,400) ilişki mevcuttur. öfke dışa görülen bireylerde fiziksel saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke dışa ve saldırganlık ölçeğinin alt boyutu olan öfke arasında da pozitif yönlü (0,339) ilişki mevcuttur. öfke dışa görülen bireylerde öfke arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke içe ve fiziksel saldırganlık arasında da pozitif yönlü (0,207) ilişki mevcuttur. öfke içe görülen bireylerde fiziksel saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke içe ve sözel saldırganlık arasında da pozitif yönlü (0,448) ilişki mevcuttur. Öfke içe görülen bireylerde sözel saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke içe ve dolaylı saldırganlık arasında da pozitif yönlü (0,302) ilişki mevcuttur. Öfke içe görülen bireylerde dolaylı saldırganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke içe ve düşmanlık davranışı arasında da pozitif yönlü (0,418) ilişki mevcuttur. Öfke içe görülen bireylerde düşmanlık davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

Yapılan analiz sonucunda öfke içe ve saldırganlık ölçeğinin alt boyutu olan öfke arasında da pozitif yönlü (0,149) ilişki mevcuttur. Öfke içe görülen bireylerde öfke arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$)

2.4. Borderline Kişilik Envanterinin Saldırganlık Envanteri Ve Sürekli Öfke ve Öfke Ölçeğinin Alt Değişkenleriyle Karşılaştırılması ve İncelenmesi

Bağımsız örneklem t testi ortalaması bilinen değişkenlerin karşılaştırılmasını elde etmek için kullanılan bir yöntemdir. Borderline kişilik envanterinin saldırganlık envanteri ve sürekli öfke-öfke ölçeğinin alt değişkenleri karşılatırmak için kullanılmıştır. Alt değişkenleri karşılatırırken değerlerin $p < 0.05$ küçük olup olmadığı durumu gözetilerek yorumlanmıştır.

Tablo 13. Borderline Kişilik Envanterinin Saldırganlık Envanteri ve Sürekli Öfke ve Öfke ifade Ölçeğinin Alt Değişkenleriyle Karşılaştırılması

Borderline Kişilik Envanteri	N	X	SS	T	P
Fiziksel saldirganlik	72	17,986	3,858	3,748	*0,001
	28	13,928	5,199		
Sözel Saldirganlik	72	14,444	1,727	2,789	*0,009
	28	12,671	3,314		
Ofke Saldirganlik	72	20,861	2,913	3,193	*0,003
	28	18,864	3,532		
Düşmanlık Saldirganlik	72	19,944	2,663	4,332	*0,000
	28	16,071	4,429		
Dolayli Saldirganlik	72	15,291	2,184	3,203	*0,003
	28	12,785	3,909		
Sürekli Öfke	72	25,416	3,338	3,790	*0,001
	28	21,178	5,538		
Öfke Kontrol	72	17,666	2,355	4,299	0,000
	28	21,678	4,714		
Öfke Dışa					

	72	19,486	2,391	2,145	*0,034
	28	18,000	4,480		
Öfke İçer	72	17,666	2,270	-4,299	*0,013
	28	21,678	2,697		

***p<0.05**

Bağımsız örneklem t testi, borderline kişilik envanterinin fiziksel saldırganlık envanteri ve sürekli öfke- öfke tarz ve saldırganlık ölçeğinin alt değişkenlerle ile karşılaştırılması için kullanılmıştır. Borderline kişilik envanterinin fiziksel saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=17,986$, $SS=3,858$) fiziksel saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=13,928$, $SS=5,199$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin sözel saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=14,444$, $SS=1,727$) sözel saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=112,671$, $SS=3,314$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin öfke saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=120,861$, $SS=2,913$) öfke saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=18,864$, $SS=3,532$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin düşmanlık saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=19,944$, $SS=2,663$) düşmanlık saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=16,071$, $SS=4,429$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin dolaylı saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=15,291$, $SS=2,184$) dolaylı saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=12,785$, $SS=3,909$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin sürekli öfke karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=25,416$, $SS=3,338$) sürekli öfke düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=21,178$, $SS=4,714$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin sürekli öfke karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=25,416$, $SS=3,338$) sürekli öfke düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba($X=21,178$, $SS=4,714$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin öfke kontrol karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=17,666$, $SS=2,355$) öfke kontrol düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba($X=21,678$, $SS=4,714$) kıyasla düşük olduğu bulunmuştur ($p>0.05$).

Borderline kişilik envanterinin öfke dışı karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=19,486$, $SS=2,391$) sürekli öfke düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba($X=18,000$, $SS=4,480$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin öfke içe karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=17,666$, $SS=2,270$) öfke içe düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba($X=21,678$, $SS=2,697$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$)

TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada Saldırganlık ve Sürekli Öfke- Öfke Tarzı Ölçeğine göre katılımcıların borderline kişilik yapılanmasıyla ilişkisini incelemek amacıyla Borderline Kişilik Envanteri uygulanarak anlamlı şekilde değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Günümüzde borderline kişilik bozukluğunu teşhis ederken öfke ve saldırganlık gibi klinik belirtilerin yeteri kadar değerlendirilen çalışmaların olmaması, hastalığın seyri ve hastada seyreden sağaltımı olumsuz etkilemektedir. Literatürde ki bu eksiklikten yola çıkarak, üniversiteli gençlerde öfke ve saldırganlık boyutlarının borderline kişilik yapılandırmasını ne ölçüde etkilediğini inceleyen nadir çalışmalardandır.

İstanbul Gelişim üniversitesinde psikoloji lisans ve yüksek lisans öğrencileri arasında yapıldı. Katılımcıların 50'sini (%50) erkekler ve diğer 50'sini (%50) kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Çalışmanın cinsiyet değişkeni üzerinden homojen dağıldığını incelemek için katılımcı sayısı eşit olarak seçilmiştir. Katılımcıların 97'si (%97) bekar, 2'si (%2) evli olmakla birlikte 1'inin (%1) evli olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların 96'sının (%96) çocuğunun olmadığı, 4'ünün (%4) ise olduğu görülmüştür. Çocuk ortalaması ise 1,04 (SS=1,04)'dır. Bekar katılımcıların çokluğu ve çocuk sayısının azlığının sebebi ise; katılımcıların 78'inin (%78) lisans , 22'sinin (%22) yüksek lisans öğrencilerinin oluşturmasıdır. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının 24,40 (SS=2,060) düşük olması ve yaş sınırlaması olmasından kaynaklanmaktadır. Yapılan çalışmalarda da görüldüğü üzere bordeline kişilik bozukluğu görülen bireylerde öfke kontrol zorluğu ve duygu durum değişkenliği duygusal ilişkilerini yürütmelerini engellemektedir. Bu durum bordeline kişilerin bekar kalma oranını arttırmaktadır.

Katılımcıların 7'sinin (%7) hayatının büyük çoğunluğunu köy ve kasabada geçirdiği, 32'sinin (%32) ilçede, 61'nin (%61) şehir ve büyükşehirde yaşadığı görülmüştür. Katılımcılarının çoğunluğunun yaşamının şehirde geçmesi ve modern yaşam düzeni içinde olan aileler içinde büyümelerinden kaynaklı kardeş sayısı ortalaması da 2,33 olarak bulunmuştur. Katılımcıların 93'ünün (%93) anne ve baba öz, 7'sinin (%7) anne öz baba üvey oluştururken, baba öz anne üvey olan katılımcı sayısının 0 (%0) olduğu görülmüştür. Katılımcıların ebeveyn ile büyüme durumuna bakıldığında 5'inin (%5) anne baba boşanmış ve anne ile büyümüş, 1'nin (%1) ise babası ile büyüdüğü görülürken, 2'sinin (%2) babası vefat etmiş ve annesiyle büyümüş olduğu, anne ve babasıyla beraber büyüyen katılımcıların 92 (%92) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların 79'u (%79) sigara kullanan, 17'si (%17) sigara kullanmamakla birlikte, 4'ünün (%4) ise sigara kullanmayı bırakan kişiler oluşturmaktadır. Katılımcılardan 21'i (%21)

hiç sigara kullanmazken, 27'si (%27) gün içinde 10'dan fazla sigara içerken, 16'sı (%16) gün içinde 5 ile 10 arası sigara içerken, 19'u (%19) gün içinde 1 ile 5 arası sigara kullanırken, 17'si (%17) gün içinde 1 paketten fazla sigara içtiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 38'i (%38) alkol kullanırken, 11'i (%11) alkol hiç kullanmazken, 48'i (%48) bazen kullanırken, 3'ü (%3) alkolü bırakmıştır. Borderline kişilik bozukluğu üzerine yapılmış çalışmalarda borderline kişilik bozukluğu görülen hastalarda madde kullanım düzeyinin yüksek olduğu sonucu literatürde yapılan bir çok çalışmada görülürken, DSM 5 tanı kriterlerinde dürtüselliğe bağlı olarak maddeyi kötüye kullanım olarak yer almaktadır. (Koroğlu, 2013, s.158). Bu yönüyle bizim çalışmamızda madde kullanımının yüksek olması bu literatürdeki çalışmalarla örtüşmektedir.

Katılımcıların 2'si (%2) gelir düzeyi 500 Türk lirasından düşük olduğu, 6'sı (%6) aylık geliri 500-600 Türk lirası olduğu, 5'i (%5) 1000-1500 Türk Lirası aylık geliri olduğu, 9'u (%9) 1500-2000 Türk lirası aylık geliri olduğu, 78'inin (%78) 2000 Türk lirasından fazla aylık geliri olduğu tespit edilmiştir.

Saldırganlık envanteri ve sürekli öfke-öfke tarzı ölçeğine göre borderline kişilik yapılandırmasının sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığına tek yönlü anova kullanılarak bakılmıştır. Borderline kişilik özelliği farklı yaş grupları içerisinde farklılaşmaktadır ($p=0.002<0.05$). Borderline kişilik bozukluğu erken erişkinlik döneminde başlayan bir bozukluk olmakla birlikte bizim katılımcılarımızda homojen dağılım göstermemesinin sebebi erken erişkinlik dönemindeki katılımcılarla sınırlı tutulmasından ötürüdür. Eğitim durumu borderline kişilik envanteri, saldırganlık ve sürekli öfke ve öfke tarzı ölçeğine göre farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Borderline kişilik özelliğinin anne ve baba özlük durumuna göre farklılık taşıyıp taşımadığına bakıldığında farklılık taşıdığı tespit edilmiştir ($p=0.003<0.05$). Anne-babası evli ve boşanma sürecinde olan çocuk ve ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları kabul ya da ret düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, anne babası boşanma durumunda olan, boşanmış olan yada anne ve babası yeniden evlenen çocuklarda ret edildiği duygusu, kabul görülmemesi ve buna bağlı olarak öz benlik saygısında zedelenmelere yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır (Kabakoğlu, 2011, s.173). Literatürde yerini alın bu çalışmanın sonucuyla bizim çalışmamızda anne ve baba özlük durumunun yarattığı öz benlik saygısında zedelenme ve değersizlik hissi borderline kişilik bozukluğunda görülen özelliklerden olup, bizim çalışmamızda paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Kardeş sayısı borderline kişilik envanteri, saldırganlık envanteri ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeğine göre farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Sigara kullanma

borderline kişilik envanteri, saldırganlık envanteri ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeğine göre farklılaşmaktadır.

Cogle ve ark (2013), yapmış oldukları çalışmada, sigara kullanım miktarı ve nikotin ihtiyacının öfkeyle duygusuyla ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, sigara kullanım miktarını azaltma ve bırakma durumunun öfke kontrol durumun da yaşanan başarısızlıkla ilgili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Medeni durum, çocuk durumu, yaşanan yer, ebeveyn ile büyüme, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk, sigara kullanma sıklığı, alkol kullanma ve gelir düzeyi borderline kişilik bozukluğu envanterine göre farklılık taşımamaktadır ($p>0.05$). Yaşanılan yer, kardeş sayısı ve gelir düzeyi saldırganlık envanteri ve sürekli öfke ve öfke tarzı ölçeğine göre farklılık taşırken diğer sosyodemografik değişkenlere göre farklılık taşımamaktadır.

Son olarak cinsiyet değişkenine göre baktığımızda, kadın ve erkeklerin borderline kişilik özelliklerine baktığımızda kadın ve erkekler arasında borderline kişilik envanterine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırma neticesinde katılımcıların sürekli öfke-öfke tarzı ölçeği ve saldırganlık alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Certel ve Bahadır'ın (2012), yapmış oldukları çalışmada takım sporu yapan kişilerde benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzını inceleyen çalışmada cinsiyet üzerinde anlamlı bir sonuca ulaşılmamıştır.

Çalık ve arkadaşlarının (2016), lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımları ile saldırganlık-şiddet eğilimlerini inceleyen çalışmalarında kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır.

Garnefski, Teerds, Kraaij, Legerstee ve Kommer (2004), yapılan çalışmalarında cinsiyete göre saldırganlık boyutlarında farklılık olmadığı verilen tepkilerin cinsiyete göre değiştiğini vurgulamışlardır. Eisenberg, Spinrad ve Smith, (2004), saldırganlık ve öfke üzerine yapmış olduğu diğer bir çalışmada, kadın ve erkeklerin öfke ve saldırganlık düzeylerinde farklılık olmadığını dışı vurum şekillerinin farklılaştığını belirterek, erkeklerde daha keskin bir şekilde ifade ederken kadınlarda bastırmaya yada ağlayarak ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebi olarak, gelişimsel süreçte ailelerin cinsiyet rollerine göre ve kültürel normlara yetiştirmelere etkili olduğu gösterilmiştir.

Öfke sağlıklı bir şekilde duygunun dışı vurum şekli olup, kontrol edilemediğinde normal kavramından uzaklaşmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılardan elde edilen verilerle sürekli öfke-öfke tarzı ölçeğinin borderline kişilik yapılandırmasıyla anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Borderline kişilik bozukluğu ölçeğine göre yüksek puan alan katılımcıların sürekli öfke alt boyutu, borderline kişilik bozukluğu envanterine göre düşük puan

alan katılımcılara oranla sürekli öfke alt boyutuna göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur. DSM 5 göre, borderline kişilik bozukluğu olan kişilerde, duygu kontrol stabilizesinde güçlük, aile, iş ve romantik ilişkilerinde tutarsızlık, dengesizlik ve buna bağlı olarak öfke ve dürtüsel davranışlarda artış gözlemlenmektedir (Koroğlu 2013; Hopwood, 2012, s.424-432). Bizim çalışmamızdaki, sürekli öfke alt boyutunun borderline kişilik bozukluğuyla ilişkili olması literatürdeki bu çalışmayla paralel sonuç göstererek çalışmamızla örtüşmektedir.

Yapılan analiz sonucunda öfke dışı ve borderline kişilik yapılandırma arasında da pozitif yönlü ilişki mevcuttur. Öfke dışı görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliği olduğu tespit edilmiştir.

Aylin Küçük ve Seçil Küçük (2009), yapmış olduğu çalışmalarda, borderline kişilik bozukluğu görülen kişilerde gelişim dönemlerinde istismara sık rastlandığını tespit etmişlerdir.

Yaşanan bu travmatik örüntünün kişilik yapılandırmasına önemli ölçüde etkileyerek duygu durumunda denge kurmalarını zorlaştırarak öfke ve saldırganlık gibi dürtüsel davranışlara yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır (Küçük, 2019, s.78).

İlkey Keleş Altun ve Murat İlhan Atagün (2019), yapmış oldukları çalışmada borderline kişilik bozukluğu görülen kişilerde duygu durumlarında dengesizlik, öz saygıda belirgin şekilde bozukluk ve dürtü kontrol zorluğu yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, kendine zarar verme, intihar ve öfke border kişilerde belirgin şekilde görülen bulgulardır. Literatürde yapılan diğer çalışmalarda, borderline kişilik bozukluğu görülen erkeklerde öfkeyi dışarıya yansıttıkları kadınların ise öfkeyi dışarıya yönlendiremeyip içe atma durumundan dolayı kendilerine yönlendirerek intihar ve kendilerine zarar verici davranışlarla yansıttıkları sonucuna ulaşmışlardır (Blackburn ve Coid 1998; Johnson ve Shea 2003; Logan ve Blackburn 2009). Bu bağlamda, Öfke/içe alt boyutu, borderline kişilik bozukluğu yapılandırması görülen kişilerde borderline kişilik yapılandırması olmayanlara oranla anlamlı düzeyde farklılık olması literatürdeki çalışmalarla örtüşen bir sonuç olarak bulunmuştur.

Yapılan analiz sonucunda öfke kontrol ve borderline kişilik yapılandırma arasında da negatif yönlü ilişki mevcuttur. Öfke kontrol görülen bireylerde daha belirgin borderline kişilik özeliğinin görülme olasılığının daha az olduğu tespit edilmiştir. Öfke kontrol sağlayabilen bireylerin borderline kişilik özellik göstermemesi literatürde çalışmalarla örtüşen bir sonuç olup, borderline kişilik bozukluğu görülen bireylerde uygunsuz yoğun öfke ve kontrolünde güçlük beklenilmektedir (Koroğlu, 2013, s.158).

Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği davranışları incelen öğrencilerde Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği ve davranışı görülen öğrencilerin, görülmeyen gruba kıyasla borderline kişilik

bozukluğu yapılandırması anlamlı şekilde farklılık gösteren sonuçlar bulunmuştur. Çalışmada sadece öfke kontrol düzeyleri yüksek çıkan katılımcıların borderline kişilik yapılandırmasıyla ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada kullanılan saldırganlık ölçeğinin elde edilen bulgular neticesinde; fiziksel saldırganlık alt boyutu borderline kişilik yapısı anlamlı şekilde ilişkili çıkmıştır. Fiziksel saldırganlık görülen kişilerin fiziksel saldırganlık görülmeyen kişilere oranla borderline kişilik yapılandırması anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen veriler neticesinde saldırganlık envanterinin alt boyutlarından sözel saldırganlık borderline kişilik yapılandırması sözel saldırganlık görülmeyen kişilere oranla anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur.

Çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde saldırganlık envanterinin öfke alt boyutu borderline kişilik yapılandırmasına göre anlamlı derece yüksek bulunmuştur. Saldırganlık envanterinin düşmanlık alt boyutu yüksek çıkan katılımcıların yüksek çıkmayan katılımcılara oranla borderline kişilik yapılandırması anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Saldırganlık envanterinin son alt boyutu olan dolaylı saldırganlık düzeyi yüksek çıkan katılımcıların yüksek çıkmayan gruba kıyasla borderline kişilik yapılandırması anlamlı düzeyde yüksek ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Borderline kişilik bozukluğu rastlanan bireylerde travmatik örüntüler ve gelişim döneminde yaşanan eksikliklerle beraber ortaya çıkan olumsuz duyguların stabilizesini sağlamak amacıyla saldırganlık ve şiddete dönüştürmektedirler (Sinnamon 2014; Chapman ve Cellucci 2007). Borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin yaralama ve ciddi derecede olmayacak şekilde saldırı davranışı gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Sansone ve ark. 2012). Literatürde görülen bu sonuçlarla bizim çalışmamızdaki sonuçlar örtüşerek, fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık düzeylerinin yüksek çıkan grubun, fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık düzeyi yüksek çıkmayan gruba oranla borderline kişilik bozukluğu yapılandırmasıyla yüksek oranda ilişkili olduğu ulaşılarak literatürdeki çalışmalarla paralel sonuçlar bulunmuştur.

Saldırganlık envanterin alt değişkenlerin süre Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği alt ölçeğinin değişkenleriyle ilişkisine bakıldığında; sürekli öfkenin fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, dolaylı saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt değişkenleriyle pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Öfke dışı ve öfke içi alt değişkenlerinin de fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, dolaylı saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt değişkenleriyle pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değişkenlerden sadece öfke kontrolün fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, dolaylı saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt değişkenleriyle negatif yönde bir ilişki

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçların böyle çıkmasının sebebi bizim çalışmamızda öfke ve saldırganlık sorunu yaşayan katılımcıların çoğunlukta olması ve bu nedenle öfke kontrol zorluğu yaşamalarıdır.

Bağımsız örneklem t testi yöntemiyle borderline kişilik envanterinin fiziksel saldırganlık envanteri ve Sürekli öfke ve öfke tarzı ölçeği ve saldırganlık ölçeğinin alt değişkenlerle ile karşılaştırılması için kullanılmıştır. Borderline kişilik envanterinin fiziksel saldırganlıkla, sözel saldırganlık, dolaylı saldırganlık, düşmanlık ve öfke karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun fiziksel saldırganlık düzeyi ($X=17,986$, $SS=3,858$), ($X=17,986$, $SS=3,858$) fiziksel saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=13,928$, $SS=5,199$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunurken; sözel saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında borderline skoru yüksek olan grubun ($X=14,444$, $SS=1,727$) sözel saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=12,671$, $SS=3,314$) kıyasla yüksek bulunurken; öfke saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında borderline skoru yüksek olan grubun ($X=20,861$, $SS=2,913$) öfke saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=18,864$, $SS=3,532$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Düşmanlık saldırganlıkla karşılaştırılması bakıldığında borderline skoru yüksek olan grubun ($X=19,944$, $SS=2,663$) düşmanlık saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=16,071$, $SS=4,429$) kıyasla daha yüksek olduğu, dolaylı saldırganlıkla karşılaştırılmasına bakıldığında da borderline skoru yüksek olan grubun ($X=15,291$, $SS=2,184$) dolaylı saldırganlık düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=12,785$, $SS=3,909$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Borderline kişilik envanterinin sürekli öfke karşılaştırılmasına bakıldığında borderline skoru yüksek olan grubun ($X=25,416$, $SS=3,338$) sürekli öfke düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=21,178$, $SS=5,538$) kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öfke dışı karşılaştırılmasında da farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=19,486$, $SS=2,391$) öfke dışı düzeyi borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=18,000$, $SS=4,480$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Sürekli öfke ve öfke ölçeğinin alt değişkeni olan öfke kontrolle borderline skoru karşılaştırıldığında; borderline skoru yüksek olan grubun ($X=17,666$, $SS=2,355$) öfke kontrol düzeyi, borderline skoru yüksek olmayan gruba ($X=21,678$, $SS=4,714$) kıyasla düşük olduğu bulunmuştur ($p>0.05$).

Borderline kişilik envanterinin öfke içe karşılaştırılmasına bakıldığında farklılık olduğu bulunmuştur. Borderline skoru yüksek olan grubun ($X=17,666$, $SS=2,270$) öfke içe düzeyi,

borderline skoru yüksek olmayan gruba($X=21,678$, $SS=2,697$) kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Gunzer ve ark (2008), yapmış oldukları çalışmada borderline kişilik bozukluğunda öfke ve diğer duygularının akşını inceleyerek, borderline kişilik bozukluğu görülen hastalarda yoğun şekilde olmasa da uzun süreli öfke reaksiyonu gösterdiklerini ve buna bağlı olarak zevk alma seviyelerinde düşüklük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Uzun süreli yapılan bir diğer çalışmada borderline kişilik bozukluğu olan hastalarda, saldırganlık seviyelerindeki değişkenlik veya düşmanlık, öfke, dürtüsellik yoğunluğuna bağlı olarak deneklerin % 58'i yetişkin olarak fiziksel kavgalara 'ara sıra veya sık sık' dahil olmuştur; % 25'i başkalarına karşı silah kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bizim çalışmamızda ki sürekli öfke ve öfke ölçeği ve saldırganlık envanterinin alt değişkenlerinin borderline envanteriyle karşılaştırılmasında saldırganlık ve öfke alt değişkenlerinin yüksek skor olan grubun borderline skoru yüksek olan grupla karşılaştırıldığında yüksek derecede anlamlı olması literatürdeki bu çalışmalar örtüşerek hipotezimizi desteklemektedir.(Arnold H. Buss and Mark Perry, " 1992, 63.3: 452.)

Araştırmanın değişkenlerine baktığımızda lisans öğrencilerin yüksek lisans öğrencilere kıyasla saldırganlık, Sürekli öfke ve öfke tarzı ölçeği alt boyutlarının yüksek oranda anlamlı çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, borderline kişilik envanteri lisans öğrencilerinde yüksek lisans öğrencilerine kıyasla anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan, cinsiyet değişkeninde saldırganlık sürekli öfke boyutunda anlamlı düzeyde farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılanların, öfke ve saldırganlık davranışının borderline kişilik yapılandırması arasında pozitif yönlü ve göreceli olarak yüksek bir ilişki mevcut olduğu tespit edilmiştir. Sürekli öfke-öfke tarzı ve saldırganlık ölçeğiyle borderline kişilik envanteri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani; öfke ve saldırganlık davranışı bulunan kişiler daha fazla borderline kişilik özelliği gösterdikleri, ya da daha az öfke ve saldırganlık davranışına sahip kişilerin daha az borderline kişilik özelliği gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Öfke ve saldırganlık davranışının borderline kişilik yapılandırmasına araştıran bu çalışmada literatüre bakıldığında bu değişkenlerle ilgili çok fazla çalışma yer almamaktadır. Ülkemizde bu değişkenlerle ilgili çalışmalar arttırılarak literatüre daha çok katkı sağlanabilir.

Çalışmadan elde edilen bilgiler neticesinde öfke ve saldırganlık değişkeni diğer kişilik bozukluklarıyla ilişkisi incelenip literatüre daha çok katkı sağlanabilir.

Çalışmadaki katılımcılar üniversite öğrencileriyle sınırlı kalmayıp örneklem daha çok genişletilebilir.

Çalışmada incelenen öfke ve saldırganlık değişkeninin borderline kişilik yapılandırmasında en sık karşılanan semptomlardan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun neticesinde öfke ve saldırganlık davranışının nedenlerini araştıran çalışmalara yer verilmesi ve borderline kişilik bozukluğuyla karşılaştırılması literatür açısından önemli katkı sağlayacaktır.

Öfke ve saldırganlık davranışı görülen bireylerde borderline kişilik bozukluğu tanısı düşünülebilir.

Borderline kişilik yapılandırmasında öfke ve saldırganlık davranışı öne çıkan değişkenler arasında olmayıp yeteri kadar literatürde çalışma olmamaktır. Çalışmada da bulduğumuz üzere öfke ve saldırganlık davranışının borderline kişilik yapılandırmasıyla yüksek düzeyde belirgin çıkan bireylerin, kendi kontrol etmekte ve ilişki kurmakta zorlandıkları ve buna bağlı olarak yaşam kalitelerinde düşüklük yaşadıkları görülmektedir. Bireylerin yaşam kalitesi düşünüldüğünde hem ülkemizde hem de dünyada yeteri kadar çalışma literatürde yer almamaktadır. Bu anlamda geniş örneklem grubuyla yapılan yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Akpınar, F. (2010). *Borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin öfke tarzları ve saldırganlık davranışı üzerine bir inceleme* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Altun, İ. K., & Atagün, M. İ. (2019). Sınır kişilik bozukluğunda benlik saygısı, duygu düzenleme gücü ve duygulanım ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(5), 506-514.

Amouroux, R. (2011). 'a serious venture': John Rodker (1894–1955) and the Imago Publishing Company (1939–60). *The International Journal of Psychoanalysis*, 92(6), 1437-1454.

Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual review of psychology*, 53(1), 27-51.

Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual review of psychology*, 53(1), 27-51.

Armstead, C. A., Lawler, K. A., Gorden, G., Cross, J., & Gibbons, J. (1989). Relationship of racial stressors to blood pressure responses and anger expression in black college students. *Health Psychology*, 8(5), 541.

Armstead, C. A., Lawler, K. A., Gorden, G., Cross, J., & Gibbons, J. (1989). Relationship of racial stressors to blood pressure responses and anger expression in black college students. *Health Psychology*, 8(5), 541.

Arnold, H. Buss and Mark, Perry, 'The aggression questionnaire', *Journal of personality and social psychology*, 1992, 63.3: 452.

Aydemir, Ö., Demet, M. M., Danacı, A. E., Deveci, A., Taşkın, E. O., Mızrak, S., ... & İçelli, İ. (2006). Borderline kişilik envanterinin Türkçe'ye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerliliği. *Türkiye'de Psikiyatri*, 8(1), 6-10.

Bandura, A., & Walters, R. H. (1963). Social learning and personality development. <https://psycnet.apa.org>.

Berkowitz, L., & Harmon-Jones, E. (2004). Toward an understanding of the determinants of anger. *Emotion*, 4(2), 107.

Biaggio, M. K. (1987). Therapeutic management of anger. *Clinical Psychology Review*, 7(6), 663-675.

Bilgi, A. (2005). Bilgisayar oyunu oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi.

Birliği, A. P. (2013). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM-V)*. (Çev. ed.: E Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Björkqvist, K., Österman, K., & Lagerspetz, K. M. (1994). Sex differences in covert aggression among adults. *Aggressive behavior*, 20(1), 27-33.

Blackburn, Ronald; Cold, Jeremy W. Psychopathy and the dimensions of personality disorder in violent offenders. *Personality and individual differences*, 1998, 25.1: 129-145.

Blair, K. S., Newman, C., Mitchell, D. G., Richell, R. A., Leonard, A., Morton, J., & Blair, R. J. R. (2006). Differentiating among prefrontal substrates in psychopathy: neuropsychological test findings. *Neuropsychology*, 20(2), 153.

Bonomi, C. (2017). My passion for the origins of psychoanalysis. *Psychoanalytic Perspectives on Passion: Meanings and Manifestations in the Clinical Setting and Beyond*.

Bridewell, W. B., & Chang, E. C. (1997). Distinguishing between anxiety, depression, and hostility: Relations to anger-in, anger-out, and anger control. *Personality and Individual Differences*, 22(4), 587-590.

Brown, G. L., Ebert, M. H., Goyer, P. F., Jimerson, D. C., Klein, W. J., Bunney, W. E., & Goodwin, F. K. (1982). Aggression, suicide, and serotonin: relationships of CSF amine metabolites. *The American journal of psychiatry*.

Bushman, B. J., Cooper, H. M., & Lemke, K. M. (1991). Meta-analysis of factor analyses: An illustration using the Buss-Durkee Hostility Inventory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(3), 344-349.

Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of personality and social psychology*, 63(3), 452.

Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of personality and social psychology*, 63(3), 452.

Buss, Arnold H., Perry, Mark. The aggression questionnaire. *Journal of personality and social psychology*, 1992, 63.3: 452.

Buyukbayraktar, C. G., & Ure, O. (2014). The relationship between perfectionism and anger. *The Anthropologist*, 18(3), 835-846.

Can, S. (2002). Aggression Questionnaire adlı ölçeğin Türk popülasyonunda geçerlik ve güvenilirlik çalışması.[Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi] GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi. *Psikiyatri Servisi*.

Certel, Z., & Bahadır, Z. (2012). Analysis of the relationship between self esteem, trait anger and anger expression in athletes making team sports. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 157-164.

Chapman AL, Cellucci T (2007). The role of antisocial and borderline personality features in substance dependence among in carcerated females. *Addict Behav*, 32: 1131-1145.

Chapman, A. L., & Cellucci, T. (2007). The role of antisocial and borderline personality features in substance dependence among incarcerated females. *Addictive behaviors*, 32(6), 1131-1145.

Cogle, Jesse R., Zvolensky, Michael J., Hawkins, Kirsten, A.(2012). Delineating a relationship between problematic anger and cigarette smoking: A population-based study. *Nicotine & Tobacco Research*, 15.1: 297-301.

Cüceloğlu, D. (2011). İnsan ve Davranış: Psikolojinin Temel Kavramları. *Remzi Kitapevi, Yirmi İkinci Baskı, İstanbul.*

Çiğdem, Soykan. (2003). Öfke ve Öfke Yönetimi. *Kriz Dergisi, 11(2), 19-27.*

De Bellis, M. D., Spratt, E. G., & Hooper, S. R. (2011). Neurodevelopmental biology associated with childhood sexual abuse. *Journal of child sexual abuse, 20(5), 548-587.*

Deffenbacher, J. L., Story, D. A., Stark, R. S., Hogg, J. A., & Brandon, A. D. (1987). Cognitive-relaxation and social skills interventions in the treatment of general anger. *Journal of Counseling Psychology, 34(2), 171.*

Demirtaş Madran, H. A., & Ferligül ÇakılçI, E. (2014). Çok oyunculu çevrimiçi video oyunu oynayan bireylerde video oyunu bağımlılığı ve saldırganlık. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi, 15(2).*

Derin, G., & Öztürk, E. (2018). Dissosiyatif Bozukluklar VE Sınırdaki (BORDERLINE) Kişilik Bozukluğunda Ruhsal Travma. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 3(3), 29-42.*

Deutsch, H. (1942). Some forms of emotional disturbance and their relationship to schizophrenia. *The Psychoanalytic Quarterly, 11(3), 301-321.*

Doğan, S. (1995). Akılcı-duygusal terapi: kuramsal bir inceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(6), 29-36.*

Dollard, J., Miller, N. E., Doob, L. W., Mowrer, O. H., & Sears, R. R. (1939). Frustration and aggression. <https://psycnet.apa.org/>.

Durukan, İbrahim, et al.(2009). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların klinik belirtilerinin annelerinin öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları ile ilişkisi. *Gülhane Tıp Dergisi, 51: 101-104.*

Ebrinç, S. (2009). Dürtüsellik, Kişilik Bozuklukları İlişkisi. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni, 19.*

Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Smith, C. L. (2004). Emotion-related regulation: Its conceptualization, relations to social functioning, and socialization.

Ellis, A. (1974). Rational-emotive theory: Albert Ellis. <https://psycnet.apa.org/>.

Ellis, A. (2019). *Anger: How to live with and without it.* Hachette UK.

Feindler, E. L. (2006). *Anger related disorders: A practitioner's guide to comparative treatments.* Springer Publishing Co.

Forgays, D. G., Forgays, D. K., & Spielberger, C. D. (1997). Factor structure of the state-trait anger expression inventory. *Journal of personality assessment, 69(3), 497-507.*

Frank, H., & Paris, J. (1981). Recollections of family experience in borderline patients. *Archives of General Psychiatry, 38(9), 1031-1034.*

Friedman, B., & Pumphrey, B. G. (2002). Autonomic nervous system correlates of Rosenzweig picture-frustration study. In *XV World Meeting of ISRA, Montreal.*

Friedman, B., & Pumphrey, B. G. (2002). Autonomic nervous system correlates of Rosenzweig picture-frustration study. In *XV World Meeting of ISRA, Montreal*.

Garnefski, N., Teerds, J., Kraaij, V., Legerstee, J., & van Den Kommer, T. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: Differences between males and females. *Personality and individual differences*, 36(2), 267-276.

Gentry, W. D. (2011). *Anger management for dummies*. John Wiley & Sons.

Gezgin Gürbüz, A. (2008). *Öfke denetimi eğitiminin lise son sınıf öğrencilerinin öfkeyle başa çıkmaları, yaşam doyumları ve depresyon düzeylerine etkisinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Grondelaers, D. G. S. (1995). Looking back at anger. Cultural traditions and metaphorical patterns'. *Language and the Cognitive Construal of the World*, 82, 153.

Grondelaers, D. G. S. (1995). Looking back at anger. Cultural traditions and metaphorical patterns'. *Language and the Cognitive Construal of the World*, 82, 153.

Gunderson, J. G., & Singer, M. T. (1975). Defining borderline patients: an overview. *The American Journal of Psychiatry*.

Hackney, H., & Cormier, L. S. (1988). *Counseling strategies and interventions*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Hasta, D. (2017). Saldırganlık: Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1).

Herman, J. L., Perry, J. C., & Van der Kolk, B. A. (1989). Childhood trauma in borderline personality disorder. *The American journal of psychiatry*.

Hoch, P., & Polatin, P. (1949). Pseudoneurotic forms of schizophrenia. *Psychiatric Quarterly*, 23(2), 248-276.

Hopwood, C. J., Thomas, K. M., Markon, K. E., Wright, A. G., & Krueger, R. F. (2012). DSM-5 personality traits and DSM-IV personality disorders. *Journal of abnormal psychology*, 121(2), 424.

Jacob, G. A., Guenzler, C., Zimmermann, S., Scheel, C. N., Rüsç, N., Leonhart, R., ... & Lieb, K. (2008). Time course of anger and other emotions in women with borderline personality disorder: A preliminary study. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 39(3), 391-402.

Johnson, R. N. (1972). *Aggression in man and animals*, Philadelphia, et al.(W B. Saunders Company) 1972.

Kabaoğlu, F. (2011). *Anne-babası evli ve boşanma sürecinde olan çocuk ve ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları kabul ya da red düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kassinove, H., & Sukhodolsky, D. G. (1995). Anger disorders: Basic science and practice issues. *Issues in comprehensive pediatric nursing*, 18(3), 173-205.

Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., & Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological bulletin*, 113(1), 164.

Kernberg, O. (1966). Structural derivatives of object relationships. *International Journal of Psycho-Analysis*, 47, 236-252.

Kernberg, O. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685.

Kernberg, O. F. (1975). Sınır durumlar ve patolojik narsisizm. Çev. Mustafa Atakay)(1999). İstanbul: Metis Yayınlar.

Kernberg, O. F. (1995). *Object relations theory and clinical psychoanalysis*. Jason Aronson.

Kety, S. S., Rosenthal, D., Wender, P. H., & Schulsinger, F. (1968). The types and prevalence of mental illness in the biological and adoptive families of adopted schizophrenics. *Journal of Psychiatric Research*, 6, 345-362.

Kılıç, M. (2017). Gerçek yaşam tadında: Gelişim dönemleri yetişkinlik ve yaşlılık 3. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-641.

Klonsky, E. D. (2008). What is emptiness? Clarifying the 7th criterion for borderline personality disorder. *Journal of personality disorders*, 22(4), 418-426.

Koenig, J., Brunner, R., Schmidt, J. M., Parzer, P., Resch, F., & Kaess, M. (2017). Psychopathology and borderline personality pathology associated with lifetime self-injurious behavior in adolescent psychiatric inpatients and detainees. *Zeitschrift für Kinder-und Jugendpsychiatrie und Psychotherapie*.

Köknel, Ö. (1996). *Bireysel ve toplumsal siddet*. Altın.

Kutlu, M. A. (2018). Borderline Kişilik Bozukluğu: Bir Gözden Geçirme. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 11-20.

Küçük, A., & Çetinkaya, S. (2019). İntihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışı ve intihar ilişkisi; tanı, borderline kişilik bozukluğu ve mizaç ve karakter özelliklerinin rolü. *Cukurova Medical Journal*, 44(2), 360-368.

Laporte, L., & Guttman, H. (2001). Abusive relationships in families of women with borderline personality disorder, anorexia nervosa and a control group. *The Journal of nervous and mental disease*, 189(8), 522-531.

Leichsenring, F. (1999). Development and first results of the Borderline Personality Inventory: A self-report instrument for assessing borderline personality organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45-63.

Lieb, K., Zanarini, M. C., Schmahl, C., Linehan, M. M., & Bohus, M. (2004). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 364(9432), 453-461.

Loewald, H. W. (1972). Freud's conception of the negative therapeutic reaction, with comments on instinct theory. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 20(2), 235-245.

- Lorenz, K. (1996). Innate bases of learning. *Learning as Self-Organization*, 1-56.
- Mahler, M. S. (1971). A study of the separation-individuation process: And its possible application to borderline phenomena in the psychoanalytic situation. *The psychoanalytic study of the child*, 26(1), 403-424.
- Miller, N. E., Mowrer, O. H., Doob, L. W., Dollard, J., & Sears, R. R. (1958). Frustration-Aggression Hypothesis.
- Moeller, F. G., Barratt, E. S., Dougherty, D. M., Schmitz, J. M., & Swann, A. C. (2001). Psychiatric aspects of impulsivity. *American journal of psychiatry*, 158(11), 1783-1793.
- Murdock, N. L. (2012). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları. Çev. Ed.: Akkoyun, F.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Nelson, R. (2014). ‘Theory and practice of counselling and psychotherapy’, Sage.
- Novaco, R. W. (2011). Anger dysregulation: Driver of violent offending. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 22(5), 650-668.
- Okey, J. L. (1992). Human aggression: The etiology of individual differences. *Journal of Humanistic Psychology*, 32(1), 51-64.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğullari, A. K., & Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).
- Özer, A. K. (1994). Öfke, kaygı ve depresyon eğilimlerinin bilişsel alt yapısıyla ilgili bir çalışma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 12-25.
- Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 39-56.
- Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., & Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.
- Pfohl, B., Blum, N., St. John, D., McCormick, B., Allen, J., & Black, D. W. (2009). Reliability and validity of the Borderline Evaluation of Severity Over Time (BEST): A self-rated scale to measure severity and change in persons with borderline personality disorder. *Journal of personality disorders*, 23(3), 281-293.
- Rosenzweig, S. (1941). III. Need-persistent and ego-defensive reactions to frustration as demonstrated by an experiment on repression. *Psychological Review*, 48(4), 347.
- Rothgeb, C. L. (1971). Abstracts of the standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud, Rockville (National Institute of Mental Health) 1971.
- Ruiz, P. (2000). *Comprehensive textbook of psychiatry* (Vol. 1, pp. 938-950). B. J. Sadock, & V. A. Sadock (Eds.). Philadelphia, PA: lippincott Williams & wilkins.
- Sansone RA., Lam C, Wiederman MW (2012). The relationship between illegal behaviors and borderline personality symptoms among internal medicine outpatients. *Compr Psychiatry*, 53: 176-180.

Schmideberg, M. (1947). The treatment of psychopaths and borderline patients. *American Journal of Psychotherapy*, 1(1), 45-70.

Schuerger, L. M. (1979). Understanding and Controlling Anger, Helping Clients with Special Concerns, Boston. *Houghton M. Com.*

Sharp, S. R. (2003). Effectiveness of an anger management training program based on rational emotive behavior theory (REBT) for middle school students with behavior problems. trace.tennessee.edu, 2003.

Skodol, A. E., Gunderson, J. G., Pfohl, B., Widiger, T. A., Livesley, W. J., & Siever, L. J. (2002). The borderline diagnosis I: psychopathology, comorbidity, and personality structure. *Biological psychiatry*, 51(12), 936-950.

Soloff, P. H. (1990). Borderline disorders. In *Handbook of Outpatient Treatment of Adults* (pp. 309-332). Springer, Boston, MA.

Stepansky, P. E. (1977). A history of aggression in Freud. *Psychological Issues*. <https://psycnet.apa.org/>.

Stern, A. (1938). Psychoanalytic investigation of and therapy in the border line group of neuroses. *The Psychoanalytic Quarterly*, 7(4), 467-489.

Stevenson, H. W., Kagan, J. C., Spiker, C. C., Henry, N. B., & Richey, H. G. (1963). Child psychology: The sixty-second yearbook of the National Society for the Study of Education, Part 1.

Şahin, H. (2005). Öfke ve öfke denetiminin kuramsal temelleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 1-22.

Tavris, C. (1982). Anger defused. *Psychology Today*, 16(11), 25-35.

Torgersen, S., Kringlen, E., & Cramer, V. (2001). The prevalence of personality disorders in a community sample. *Archives of general psychiatry*, 58(6), 590-596.

Türkçapar, M. H., & Işık, B. (2000). Borderline kişilik bozukluğu. *Psikiyatri Dünyası*, 4(2), 44-49.

Widiger, T. A., & Frances, A. J. (1989). Epidemiology, diagnosis, and comorbidity of borderline personality disorder. *Review of psychiatry*, 8, 8-24.

Wilson, S. T., Stanley, B., Brent, D. A., Oquendo, M. A., Huang, Y. Y., & Mann, J. J. (2009). The tryptophan hydroxylase-1 A218C polymorphism is associated with diagnosis, but not suicidal behavior, in borderline personality disorder. *American Journal of Medical Genetics Part B: Neuropsychiatric Genetics*, 150(2), 202-208.

Yönet, E., Çalık, F., Yaşatürk, F., & Çimen, K. (2016). Lise Öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımları ile saldırganlık-şiddet eğilimlerinin incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 4(Special Issue 1), 368-382.

Zanarini, M. C., Skodol, A. E., Bender, D., Dolan, R., Sanislow, C., Schaefer, E., ... & Gunderson, J. G. (2000). The collaborative longitudinal personality disorders study: Reliability of axis I and II diagnoses. *Journal of personality disorders*, 14(4), 291-299.

Zilboorg, G. (1941). Ambulatory schizophrenia. *Psychiatry*, 4(2), 149-155.

EKLER

EK-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1- Yaşınız:

2- Cinsiyetiniz

a) Erkek

b) Kadın

3- Medeni Durumunuz

a) Evli

b) Bekar

c) Boşanmış

d)Dul

4- Çocuğunuz var mı?

a) Yok

b) Var

5- Eğitim Durumunuz ?

a)lisans

b) Yüksek lisans

7- Hayatınızın büyük kısmını geçirdiğiniz yerleşim birimi hangisidir?

a) Köy-kasaba

b) İlçe

c) Şehir

8- Sizi büyüten anne-babanız öz mü?

a) Anne ve baba öz

b) Anne öz, baba üvey

c) Baba öz, anne üvey

9-Anne-baba ile büyüme durumunuz;

a) Anne ve baba ile birlikte büyümüş

b) Anne-baba boşanmış, anne ile büyümüş

c) Anne-baba boşanmış, baba ile büyümüş

d) Anne vefat etmiş, baba ile büyümüş

e) Baba vefat etmiş, anne ile büyümüş

10-Kaç kardeşiniz var?

.....

11- Sigara kullanıyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

c)Bıraktım

12- Sigara kullanıyorsanız miktarı nedir?

a) 1-5 adet

b) 5-10 adet

c)10 ve üstü

d) 1 paketten fazla

13- Alkol kullanıyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

c) Bazen

d) Bıraktım

14- Aylık ortalama geliriniz ne kadar?

a) 500 TL ve Altı

b) 500-1000 TL

c) 1000-1500 TL

d) 1500-2000 TL

e) 2000 TL ve üstü

EK 2

BORDERLİNE KİŞİLİK ENVANTERİ

Aşağıdaki cümlelerden size uygun olanlarını işaretleyiniz.

1. Sık sık panik nöbetleri geçiririm.
2. Son zamanlarda beni duygusal olarak etkileyen hiçbir şey olmadı.
3. Çoğu kez gerçekte kim olduğumu merak ederim.
4. Çoğu kez başıma iş açacak risklere girerim.
5. Başkaları bana yoğun ilgi gösterdikleri zaman kendimi boğulmuş his-sederim.
6. Bazen içimde bana ait olmayan başka bir kişi ortaya çıkar.
7. Gerçekte olmadığı halde acayip şekiller veya görüntüler gördüğüm oldu.
8. Bazen çevremdeki insanlar ve nesnelerin gerçek olmadığını hissedirim.
9. Başkalarına yönelik duygularım bir uçtan bir uca çok hızlı değişir (Ör. Sevgi ve beğeniden nefret ve hayal kırıklığına).
10. Çoğu kez değersizlik ya da umutsuzluk duygusuna kapılırım.
11. Çoğu kez paramı çarçur ederim ya da kumarda kaybederim.
12. Gerçekte kimse olmadığı halde hakkımda konuşan sesler duyduğum oldu.
13. Eğer 12. maddeye "evet" dediyeniz aşağıdaki cümlelerden sizin için uygun olanını seçiniz:
 - a. Bu sesler benim dışımdan gelmiştir.
 - b. Bu sesler içimden gelmiştir.
14. Yakın ilişkilerde hep incinirim.
15. Bana uymayan biçimde hissettiğim ya da davrandığım oldu.
16. Bir kukla gibi dışarıdan yönetiliyormuş ve yönlendiriliyormuş gibi hissettiğim oldu.
17. Herhangi birine fiziksel olarak saldırıda bulunduğum oldu.
18. Düşüncelerim başkaları tarafından okunuyormuş gibi hissettiğim oldu.

19. Bazen gerçekte suç işlemediğim halde, sanki işlemişim gibi suçluluk hissederim.
20. Bilerek kendime bedensel zarar verdiğim oldu.
21. Bazen gerçekte olmadığı halde insanların ve nesnelere görünüşleri-nin değiştiği hissine kapılırım.
22. Yoğun dini uğraşlarım olmuştur.
23. Duygusal ilişkilerimde çoğunlukla ne tür bir ilişki istediğimden emin olamam.
24. Bazen bir kahin gibi gelecekle ilgili özel hislerim olur.
25. Bir ilişki ilerledikçe kendimi kapana kısılmış gibi hissederim.
26. Gerçekte kimse olmadığı halde bir başka insanın varlığını hissettiğim oldu.
27. Bazen bedenim ya da bedenimin bir kısmı bana acayip veya değişmiş gibi görünür.
28. İlişkiler çok ilerlerse, çoğunlukla koparma gereksinimi duyarım.
29. Bazen birilerinin peşimde olduğu hissine kapılırım.
30. Sık sık uyuşturucu kullanırım (esrar, hap gibi).
31. Başkalarını kontrol altında tutmaktan hoşlanırım.
32. Bazen özel biri olduğumu hissederim.
33. Bazen dağılıyormuşum gibi hissederim.
34. Bazen bana bir şeyin gerçekte mi yoksa yalnızca hayalimde mi olduğunu ayırt etmek zor gelir.
35. Çoğu kez sonuçlarını düşünmeden içimden geldiği gibi davranırım.
36. Bazen gerçek olmadığım duygusuna kapılırım.
37. Bazen bedenim yokmuş ya da bir kısmı eksikmiş hissine kapılırım.
38. Çoğu kez kabus görürüm.
39. Çoğu kez başkaları bana gülüyormuş ya da hakkımda konuşuyormuş hissine kapılırım.
40. Çoğu kez insanlar bana düşmanmış gibi gelir.
41. İnsanların kendi düşüncelerini benim zihnime soktuklarını hissettiğim oldu.
42. Çoğu kez gerçekten ne istediğimi bilmem.
43. Geçmişte intihar girişiminde bulundum.
44. Bazen ciddi bir hastalığım olduğuna inanırım.
45. "Alkol, uyuşturucu ya da hap alışkanlığım vardır".

Eğer yanıtınız "evet" ise aşağıdakilerden uygun olanlarını işaretleyiniz.

a. Alkol b. Uyuşturucu c. Hap

46. Bazen bir rüyada yaşıyormuş ya da yaşamım bir film şeridi gibi gözümün önünden geçiyormuş hissine kapılıyorum.

47. Çoğu kez bir şeyler çalarım.

48. Bazen öyle açlık nöbetlerim olur ki önüme gelen her şeyi silip süpürürüm.

49. Aşağıdaki konularla ilgili sorulan sorularda çoğu kez kendimi rahatsız hissedirim.

a. Politika b. Din c. Ahlak (iyi-kötü)

50. Bazen aklımdan birilerini öldürme düşüncesi geçer.

51. Yasalarla başımın derde girdiği oldu.

52. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini ilaç etkisi altında yaşadığınız oldu mu?

Eğer yanıtınız "evet" ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)

53. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini psikoterapi sırasında yaşadığınız oldu mu?

Eğer yanıtınız "evet" ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız:

(.....)

Değerlendirme: Hastaya kendisine uygun olan doğru yada yanlış işaretlemesi bildirilir. Envanterde hasta tarafından uygun bulunup işaretlenen her ifadeye "1" puan verilir, seçilmeyen ifadelere ise "0" puan verilir. Toplam puan için son iki madde (52 ve 53) göz önüne alınmaz, toplam puan ilk 51 madde ile hesaplanır.

EK III: SÜREKLİ ÖFKE-ÖFKE TARZ ÖLÇEĞİ

I. BÖLÜM

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadelerin sağ tarafındaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayanı seçerek üzerine (X) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

	1. Hiç	2. Biraz	3. Oldukça	4. Tümüyle
Sizi ne kadar tanımlıyor?				
	Hiç			Tümüyle
1. Çabuk parlam.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Kızgın mizaçlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Öfkesi burnunda bir insanım.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Başkalarının hataları, yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Öfkelenince ağzıma geleni söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmaya gelir.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.	(1)	(2)	(3)	(4)

II. BÖLÜM

YÖNERGE: Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke duygularıyla ilgili tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlarken kullandıkları ifadeleri göreceksiniz. Her bir ifadeyi okuyun ve öfke ve kızgınlık duyduğunuzda genelde ne yaptığınızı düşünerek o ifadenin yanında sizi en iyi tanımlayan sayının üzerine (X) işareti koyarak belirtin. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeyin.

1. Hiç 2. Biraz 3. Oldukça 4. Tümüyle

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç			Tümüyle
11. Öfkemi kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Kızgınlığımı gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Öfkemi içime atarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Başkalarına karşı sabırlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Somurtur ya da surat asarım.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç			Tümüyle
16. İnsanlardan uzak dururum.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Başkalarına iğneli sözler söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Soğukkanlılığımı korurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. İçin için köpürür ama gösteremem.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç	Tümüyle		
21. Davranışlarımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
22. Başkalarıyla tartışırım	(1)	(2)	(3)	(4)
23. İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Beni çileden çıkararak herneyse saldırırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç	Tümüyle		
26. Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
27. Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
28. Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
29. Kötü şeyler söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
30. Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç	Tümüyle		
31. İçimden insanların farkettiğinden daha fazla sinirlenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
32. Sinirleriime hakim olamam.	(1)	(2)	(3)	(4)
33. Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
34. Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)

Saldırganlık Envanteri

	KARAKTERİNİZE EN UYGUN OLAN YANITI (X) ŞEKLİNDE İŞARETLEYİNİZ.	Hiç Uygun Değil	Çok az uygun	Biraz uygun	Çok uygun	Tam Uygun
1.	Arkadaşlarım çok münakaşacı olduğumu söylerler					
2.	Şans hep başkalarına gülüyor, onlardan yana oluyor					
3.	Birden parlarım, ama çabuk sakinleşirim					
4.	Kendimi sık sık diğer insanlarla tartışırken bulurum.					
5.	Bazen hayatın bana adaletli davranmadığını düşünürüm					
6.	İnsanlarla aynı fikirde olmazsam, onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam					
7.	Bazen ortada hiçbir neden yokken parlarım					
8.	Kız ya da erkek birisi beni kışkırtırsa ona vurabilirim					
9.	Bazen niye bu kadar katı olduğumu merak ediyorum					
10.	Tanıdığım insanları tehdit ettiğim olmuştur					
11.	Biri çok üzerime geldiğinde, sıkıştırdığında ona Vurabilirim					
12.	Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim					
13.	Eğer çok kızarsam o kişinin yaptığı işleri berbat Edebilirim					
14.	Kapıyı arkadan gelenin yüzüne çarpacak kadar Çıldırabilirim					
15.	İnsanlar bana patronluk tasladıklarında, onların inadına, işi ağırdan alırım					
16.	İnsanlar bana nazik davrandıklarında, ne isteyeceklerini merak ederim					

17.	Her şeyi dağıtacak kadar çılgınlaşabilirim					
18.	Bazen sevmediklerim hakkında dedikodu yayar, çamur Atarım					
19.	Ben sakin biriyim.					
20.	İnsanlar beni kızdıırırlarsa, onlarla gerçek düşüncelerimi söyleyebilirim					
21.	Bazen insanların arkamdan bana güldüklerini hissedirim					
22.	İstedigimi elde edemediğim zaman, kızgınlığımı Gösteririm					
23.	Bazen birine vurma isteğimi kontrol edemem					
24.	Pek çok insandan daha sık kavga ederim					
25.	Eğer biri bana vurursa ben de ona vururum.					
26.	Arkadaşlarımla aynı fikirde olmadığında açıkça söylerim					
27.	Haklarımı korumak için şiddete başvurmam gerekirse, hiç Çekinmem					
28.	Fazla dostça davranan yabancılara güvenmem					
29.	Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissedirim					
30.	Beni gerçekten rahatsız edenlere susarak, ilgilenmeyerek tepki veririm					
31.	Arkadaşlarımla, arkamdan, benim hakkımda konuştuklarını bilirim					

32.	Bazı arkadaşlarım, benim düşünmeden hareket ettiğimi Düşünürler					
33.	Bazen hiçbir şey düşünemeyecek kadar kıskanç olurum					
34.	El şakası yapmaktan hoşlanırım					

